Wacław Wolski

Prace z zakresu logiki

Druki

data

Rok V. Lwów, kwiecień-maj 1920. Nr. 7. 8.

RUCH FILOZOFICZNY

wychodzi każdego miesiąca prócz sierpnia i września.

Wydawca i Redaktor:

Prof. Dr. KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Sekretarka Redakcyi: **Drka DANIELA GROMSKA.**

Czasopismo wspierają zasiłkami:

Ministerstwo Wyznań religijnych i Oświecenia publicznego,
Kasa pomocy dla osób pracujących na polu naukowem im. Dra med. Józefa Mianowskiego
oraz Komitet zarządzający funduszem im. Władysława Weryhy.

Adres Redakcyi i Administracyi „Ruchu Filozoficznego“: Lwów, Uniwersytet. Filia Redakcyi w Warszawie: Dr. Maryan Borowski, Piękna 44. — Filia Redakcyi w Poznaniu: Prof. Dr. Stefan Błachowski, Uniwersytet.

Prenumerata całoroczna 30 M., półroczna 15 M. z przesyłką. Numer niniejszy 5 M.

KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Co znaczy „fizyczny“?

W programach i różnych innych publikacyach naszych szkół wyższych i średnich czytamy często wyrażenia takie jak „Gabinet fizyczny“, „Pracownia fizyczna“, „Zakład fizyczny“, „Instytut fizyczny“. Rozumiemy, o co chodzi: mianowicie o pewne urządzenia, służące badaniu lub nauczaniu w zakresie naki zwanej fizyką, o zbiory odpowiednich przyrządów itp. Wszak mówimy analogicznie o „Pracowni botanicznej“, o „Seminaryum matematycznem“ itp. Więc wyrażenia takie jak „Gabinet fizyczny“, „Pracownia fizyczna“ itp. nie przedstawiają, zdawałoby się, nic osobliwego i uwagi godnego.

Ale w tych samych programach i innych publikacyach naszych szkół wyższych i średnich spotykamy się także z wyrażeniami „Geografia fizyczna“ i „Chemia fizyczna“. A gdy porównamy te wyrażenia ze sobą oraz z wyrażeniami przytoczonemi powyżej, spostrzegamy od razu, że w innem znaczeniu mówi się o chemii „fizycznej“, a w innem o geografii „fizycznej“; przez chemię „fizyczną“ rozumiemy bowiem pewien zakres badań chemicznych, pozostający w bliskim związku z fizyką; takiego wyjaśnienia nie możemy jednak zastosować do geografii „fizycznej“, gdzie przecież wcale nie chodzi o badania, pozostające do fizyki w stosunku analogicznym jak owe badania chemiczne. Widocznie więc przymiotnik „fizyczny“, dodany do rzeczownika „chemia“,

inne ma znaczenie aniżeli w połączeniu z rzeczownikiem „geografia“. A że ma on istotnie więcej znaczeń, dowodzi wyrażenie takie, jak „ćwiczenia fizyczne“. Czytając to wyrażenie, możemy je dwojako interpretować: albo są to ćwiczenia z zakresu fizyki, więc mówimy o nich tak jak o ćwiczeniach botanicznych, matematycznych itp., albo też są to ćwiczenia cielesne, więc gimnastyczne w najogólniejszem tego słowa znaczeniu. Wzięte w tem drugiem znaczeniu, „ćwiczenia fizyczne“ nie mają oczywiście nic do czynienia z fizyką, którą mamy na myśli, mówiąc o „chemii fizycznej“, o „gabinecie fizycznym“ itp.

Więc: w jednem znaczeniu przymiotnik „fizyczny“ tyczy się związku, w którym pozostają pewne urządzenia, przybory, czynności, metody itp. z nauką, zwaną fizyką. Przymiotnik „fizyczny“ w tem znaczeniu pochodzi od rzeczownika „fizyka“ tak samo, jak przymiotniki „botaniczny“, „matematyczny“ od rzeczowników „botanika“, „matematyka“ itp. W drugiem znaczeniu przymiotnik „fizyczny“ wcale się tego związku z nauką, zwaną fizyką, nie tyczy i nie pochodzi też wcale od rzeczownika „fizyka“, lecz jest poprostu spolszczoną formą greckiego przymiotnika *φυσικός* (physicus), pochodzącego od rzeczownika *φύσις* (physis), który znaczy to samo co natura, przyroda*).

Chcąc sobie zdać sprawę z tego drugiego znaczenia przymiotnika „fizyczny“, musimy sobie uprzytomnić, co znaczy rzeczownik *φύσις* (natura, przyroda), od którego on pochodzi**). Otóż wyraz ten pierwotnie oznaczał ogół tego, co powstało. Więc tyle, co świat, wszechświat. W tem znaczeniu występuje w tytule „*περὶ φύσεως*“ różnych utworów filozoficznych, traktujących o wszechświecie. W tem znaczeniu mówią też greccy filozofowie o „fizyologach“, to jest o tych, co badają wszechświat. A ponieważ wyraz „*φύσις*“ i „natura“ etymologicznie uwydatniają myśl o tem, że wszechświat jest czemś, co samo powstało, zrodziło się, przeto też utworzone z tych rzeczowników przymiotniki „fizyczny“, „naturalny“ tyczą się tego, co samo powstało, co — jak mówimy — istnieje z przyrodzenia a nie jest wytworem sztucznym. W tem znaczeniu mówimy n. p. o osobie „fizycznej“ w przeciwstawieniu do prawnej, chcąc przez to powiedzieć, że pierwsza jest osobą z przyrodzenia, druga powstaje dzięki konstrukcyi prawniczej.

Ale przymiotnik „fizyczny“ nie zawsze znaczy „przyrodzony“. Bo też wyrazy „*φύσις*“ i „natura“ z czasem zatraciły do pewnego stopnia swe pierwotne znaczenie, w którem oznaczały ogół tego, co samo powstało, i doznały ograniczenia do pewnej tylko części wszechświata. Stało się to wtedy, gdy zaczęto wyróżniać i odróżniać od siebie i przeciwstawiać sobie w tym wszechświecie

*) „Fizyka“ jako nazwa nauki pochodzi, jak wiadomo, również od przymiotnika φυσικός utworzonego z rzeczownika φύσις, czy będziemy nazwę nauki „fizyka“ wywodzili od ἡ φυσικὴ θεωρία czy od τὰ φυσικά. Tak więc nazwa nauki „fizyka“ i przymiotnik „fizyczny“ w znaczeniu, w którem nie można go wywieść z nazwy tej nauki, mają swe wspólne źródło w rzeczowniku φύσις.

**) Ograniczamy się oczywiście do tych znaczeń wspomnianych wyrazów, które wchodzą w grę przy omawianej tutaj kwestyi.

to, co w nim jest duchowe, myślowe, i to, co w nim jest cielesne. Wtedy wyrazy „φύσις“ i „natura“ zaczęły przybierać znaczenie ciaśniejsze, w którem oznaczają tylko ową cielesną stronę wszechświata i w którem zwykle używa się naszego wyrazu „przyroda“. Co prawda, znaczenie pierwotne, obszerniejsze, niezupełnie poszło w zapomnienie. Gdy n. p. Spinoza mówi „Deus sive natura“, tłómaczyć należy ten zwrot przez „Bóg czyli Wszechświat“; mówiąc bowiem „Bóg czyli przyroda“ zaciemniamy fakt, że ma on na myśli zarówno duchową jak cielesną stronę wszechświata. Niekiedy jednak także polski wyraz „przyroda“ występuje w pierwotnem, obszerniejszem znaczeniu. Tak ma się rzecz n. p. w zwrocie „prawa przyrody“, gdyż mówiąc o nich, mamy na myśli także prawa psychologiczne a nie tylko prawa rządzące światem cielesnym; zarazem chodzi nam tu o prawa istniejące z przyrodzenia w przeciwstawieniu do norm czyli praw ustanowionych przez człowieka.

Bądź jak bądź jednak to pierwotne obszerniejsze znaczenie wyrazów „φύσις“, „natura“, „przyroda“, ustąpiło dzisiaj na plan drugi a mówiąc o przyrodzie ma się zwykle na myśli świat cielesny. Więc i przymiotnik „fizyczny“ rzadko już znaczy tyle co przyrodzony czyli naturalny, a zwykle służy do charakteryzowania tego, co jest cielesne, zmysłowe w przeciwstawieniu do tego, co jest duchowe, umysłowe, myślowe, „moralne“. Mówi się tedy o „porządku fizyczno-moralnym“ (Kołłątaj), o bolu „fizycznym“ w przeciwstawieniu do „moralnego“, o przymusie „fizycznym“ w przeciwstawieniu do „moralnego“, o rozkoszy „fizycznej“ w przeciwstawieniu do rozkoszy „duchowej“, o konieczności (niemożliwości) „fizycznej“ w przeciwstawieniu do „logicznej“ i t. p.*). A dawniej mówiło się też o naukach „fizycznych“, w znaczeniu tem samem, w którem dzisiaj mówi się o naukach przyrodniczych**). Tu przymiotnik „fizyczny“ przeciwstawia się przymiotnikowi „humanistyczny“, o ile właśnie świat czysto cielesny przeciwstawiony bywa człowiekowi jako istocie duchowo-cielesnej. Analogicznie przeciwstawia się geografię fizyczną geografii politycznej, antropologię fizyczną antropologii psychicznej itp.

Zbierając powyższe uwagi, możemy stwierdzić, że z przymiotnikiem „fizyczny“ łączą się dwie grupy znaczeń. Jedna z nich obejmuje wszystkie te znaczenia, które mu przysługują jako przymiotnikowi, utworzonemu z rzeczownika

---

*) Może zresztą w pojęciu konieczności (niemożliwości) „fizycznej“ w przeciwstawieniu do logicznej odzwierciedla się też poprzednio omówione znaczenie wyrazu „fizyczny“, w którem tyczy się on wszechświata jako czegoś przyrodzonego, albowiem konieczność (niemożliwość) „fizyczna“ opiera się na prawach „przyrody“ w pierwotnem szerszem znaczeniu i ujawnia się zarówno w świecie cielesnym jak duchowym, w obrębie faktów psychicznych.

**) O naukach „fizycznych“ mówią n. p. Ustawy Uniwersytetu wileńskiego z r. 1803 w artykule 4., wyliczając pośród fakultetów Uniwersytetu „oddział fizycznych i matematycznych nauk“ i wymieniając wśród nauk fizycznych fizykę, chemię, naturalną historyę, botanikę itd. Można więc powiedzieć, że fizyka jest nauką fizyczną, co nam odrazu uprzytamnia, że przymiotnik „fizyczny“ w tem znaczeniu nie pochodzi od rzeczownika „fizyka“, lecz jest spolszczonym przymiotnikiem φυσικός, pochodzącym od rzeczownika φύσις.

„fizyka". Są to znaczenia takie jak: „należący do fizyki", „służący fizyce", „właściwy fizyce" itp. Druga grupa obejmuje wszystkie te znaczenia, które przysługują przymiotnikowi „fizyczny" jako wyrazowi, będącemu spolszczoną formą greckiego przymiotnika *φυσικός*. Są to znaczenia, odpowiadające wyrażeniom „przyrodzony", „naturalny", „cielesny", „zmysłowy", „przyrodniczy", „materyalny", „wynikający z praw przyrody" itp.

Obie grupy znaczeń różnią się od siebie bardzo wybitnie. Ongiś, w zaraniu rozwoju nauk, łączyła je wspólna nić. Wtedy mianowicie, gdy nauki przyrodnicze nie były jeszcze zróżnicowane, wyraz fizyka oznaczał wszelkie badanie przyrody. Mając na myśli ówczesny stan rzeczy, możnaby powiedzieć, że przymiotnik „fizyczny" tyczy się zarazem przedmiotu badanego i nauki przedmiot ten badającej. Ale owa pierwotna, niezróżnicowana „fizyka" rychło zaczęła się rozszczepiać na liczne nauki. Owa nić, łącząca ongiś obie grupy znaczeń przymiotnika „fizyczny", urwała się. Dzisiaj należy ona do historyi. „Fizyczny" w znaczeniu tego, co ma związek z fizyką, i „fizyczny" w znaczeniu tego, co ma związek z przyrodą — to są dwie rzeczy zgoła różne. A na oznaczenie tych rzeczy tak różnych używa się jednego i tego samego wyrazu!

Tak jednak być nie musi. W niektórych językach istnieją na oznaczenie tych dwuch rzeczy różnych dwa różne przymiotniki. I tak Włosi obok przymiotnika „fisico" znają przymiotnik „fisicale"*), Niemcy obok „physisch" „physikalisch", Portugalczycy obok „phisico" „phisical", Duńczycy obok „physisk" „physikalsk". Anglicy co prawda mają tylko przymiotnik „physical", Francuzi tylko „physique", Hiszpani tylko „fisico". U nas — podobnie jak u Włochów, Niemców i innych — obok przymiotnika „fizyczny" istnieje przymiotnik „fizykalny". Ale zaczyna on wychodzić z użycia, a rugują go z języka naukowego a powoli i potocznego owe wspomniane na wstępie publikacye szkolne, dalej wydawane przez fizyków podręczniki i rozprawy, uznające zwykle tylko badania „fizyczne", zagadnienia „fizyczne", metody „fizyczne", gabinety „fizyczne", zakłady „fizyczne", chociaż powinno się mówić we wszystkich tych wypadkach o badaniach „fizykalnych" itd. Niepodobna przytoczyć żadnego argumentu, któryby przemawiał przeciw używaniu przymiotnika „fizykalny", utworzonego z nazwy nauki „fizyka" i służącego na oznaczenie tego wszystkiego, co pozostaje w związku z tą nauką, co więc należy do jej zakresu, co jest jej środkiem pomocniczym itp. Natomiast za zachowaniem tego wyrazu przemawia dobitnie jedna z naczelnych zasad terminologii naukowej, według której dwa pojęcia różne winny posiadać dwa terminy różne. Ta potrzeba dała właśnie początek używaniu przymiotnika „fisicale" w języku włoskim, „physikalisch" w języku niemieckim itp. Gdybyśmy więc nie posiadali (jeszcze!) przymiotnika „fizykalny", należałoby go na wzór przytoczonych właśnie przymiotników ob-

*) Przymiotnik „physicalis" istnieje już w późniejszej łacinie, gdzie znaczy tyle co „lekarski".

cych urobić, naśladując terminologię doskonalszą, a unikając braków mniej doskonałej w tym właśnie względzie terminologii angielskiej, francuskiej, hiszpańskiej. Albo czy przyjdzie komuś na myśl pozbawić język polski przymiotnika „muzykalny“ dlatego, bo posiadamy także przymiotnik „muzyczny“? Czyż nie są oba te przymiotniki językowi potrzebne do wyrażania różnych pojęć? Przytem, o ile chodzi o wspomniane dopieroco dwa przymiotniki, jest to niejako wewnętrzna kwestya terminologiczna samej muzyki; inaczej, gdy chodzi o przymiotniki „fizykalny“ i „fizyczny“. Kto bowiem kasuje przymiotnik „fizykalny“ i w jego miejsce wprowadza oznaczający coś innego przymiotnik „fizyczny“, przywłaszcza sobie termin naukowy, używany w naukach filozoficznych. Więc nie jest to sprawa samej tylko terminologii fizykalnej (niejeden z naszych fizyków powiedziałby: „terminologii fizycznej“).

Mógłby jednak obrońca używania wyrazu „fizyczny“ w miejsce wyrazu „fizykalny“ powiedzieć: Jeżeli przymiotnik, urobiony od nazwy nauki „fizyka“ winien brzmieć „fizykalny“, a nie „fizyczny“, w takim razie winien przymiotnik urobiony od nazwy nauki „logika“ brzmieć „logikalny“, od nazwy nauki „etyka“ „etykalny“, od nazwy nauki „estetyka“ „estetykalny“ itp. Uwaga najzupełniej słuszna. Brak tych przymiotników daje się istotnie odczuwać i rodzi różne ekwiwokacye, gdy mówi się n. p. o teoryach „logicznych“ raz w znaczeniu teoryj, wchodzących w skład logiki, raz znowu jako o teoryach, czyniących zadość wymaganiom logiki itp. Ale czy dlatego, że nie zostały dotąd usunięte pewne ekwiwokacye w zakresie nauk filozoficznych, należy tworzyć je na nowo gdzieśindziej, usuwając przyjęty już i doskonale im zapobiegający termin? A usuwając termin „fizykalny“ i używając zamiast niego wyrazu „fizyczny“, mający znaczenie zupełnie inne, fizycy sami natrafiają na pewną trudność, która powinna im otworzyć oczy na błąd, jaki popełniają. Trudność ta występuje przy formułowaniu tytułu ćwiczeń — n. p. w uniwersyteckich programach wykładów. Spotykamy się tu z takiemi tytułami jak „ćwiczenia z fizyki“, „ćwiczenia w pracowni fizycznej“ itp. Sami bowiem fizycy czują niewłaściwość, jaką grzeszyłby tutaj jaskrawo dwuznaczny tytuł „ćwiczenia fizyczne“, oznaczający, jak przypomnieliśmy na wstępie, także ćwiczenia cielesne (w przeciwieństwie do wszelkich „exercitia spiritualia“), a nietylko ćwiczenia, wchodzące w zakres nauki, zwanej fizyką. Więc skoro — jak to tacite uznają fizycy sami — nie powinno się ćwiczeń, wchodzących w zakres fizyki, nazywać ćwiczeniami „fizycznemi“, to czyż można wchodzące w jej zakres badania lub służące tym badaniom metody, urządzenia itp. nazywać „fizycznemi“, nie popełniając oczywistej niekonsekwencyi?

Należy przypuszczać, że powyższe wywody, które dla filozofów nie zawierają nic nowego, nie przekonają naszych fizyków, tak jak ich nie przekonały wywody o błędnym sposobie, w jaki używają na równi z innymi przyrodnikami a nawet niektórymi psychologami wyrazu „doświadczalny“ (zob. Ruch filozoficzny, Rocznik II. 1912, str. 57—60). Zdaje się, że „ścisłość“ nie-

których przedstawicieli „nauk ścisłych“ kończy się tam, gdzie się zaczyna kwestya nazwy uprawianych przez nich nauk i stosowanych przez nich metod. Tem baczniejszą uwagę powinni sprawom tym poświęcać filozofowie, powołani do tego, by stali na straży ścisłości terminologicznej nietylko w zakresie samych nauk filozoficznych, lecz także w owej strefie międzynaukowej, o którą z natury rzeczy mało dbają pracujący w naukach szczegółowych specyaliści.

SPRAWOZDANIA.

Eugeniusz Jarra. Idea Państwa u Platona i jej dzieje. Z zapomogi Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowem imienia Dra Józefa Mianowskiego. Warszawa. Gebethner i Wolff. Warszawa-Lublin-Łódź-Kraków. G. Gebethner i Spółka, 1918, str. 180.

W przedmowie podaje autor, że praca jego jest „pierwszą częścią zamierzenia naukowego stawiającego sobie za zadanie wykazać wpływ platońskiej idei państwowej na rozwój myśli politycznej“. Jest rozwinięciem i uzupełnieniem seminaryum, które autor w półroczu zimowem roku 1916/17 prowadził w uniwersytecie warszawskim a poświęcił je lekturze i interpretacyi „Rzpltej“ Platona. Dążenia do połączenia celu ściśle naukowego z pedagogicznym zmuszało go, jak wyznaje w przedmowie, do licznych dygressyj ubocznych.

Rzecz cała dzieli się na dwie części. Pierwsza poświęcona genezie platońskiej idei państwa; druga samej idei państwa u Platona.

W pierwszej streszcza autor zdania dotyczące życia społecznego, dzielności, mądrości, polityki, dobra i zła, wychowania, wartości człowieka pozostałe po autorach poprzedzających Platona oraz podaje ogólną charakterystykę stosunków politycznych i prądów umysłowych, na tle których Platon wystąpił.

W drugiej charakteryzuje stosunki kulturalne Grecyi w wieku V. i IV., podając za główne wady ówczesnego społeczeństwa ciemnotę, niecelowe zużycie sił społecznych i prywatę.

„Przeciwko nim, powiada, skierowana jest idea przewodnia politycznej trylogii Platona“. Znaczy to Rzeczpospolita, Polityk i Prawa. Idea ta sprowadza się, jak powiada autor, do „trójzasady: wychowania, uzgodnienia ustroju z naturą oraz dobra publicznego“. Streszczenie trzech politycznych dyalogów Platona zamyka i wypełnia przeważną część części drugiej. Dopełnia całości skorowidz osób i miejsc cytowanych.

Cytatów i odsyłaczy na każdej stronie ilość bardzo znaczna. Autor powołuje się co krok na nieprzebraną literaturę swego przedmiotu, opatruje odsyłacze krótkiemi komentarzami od siebie i w wielu miejscach przeciwstawia się przytaczanym zdaniom. Mimo to, czytelnik nie zawsze wie, dlaczego właściwie autor dany cytat zamieszcza i czy w tekście od siebie mówi, czy za drugim powtarza.

Jeśli na przykład, mówiąc o Heraklicie i jego znanej tezie, pisze na str. 13-ej: „ogólne prawo r o z w o j u odrzuca niezmienność instytucyj społecznych i politycznych, otwiera drogę postępowi i doskonaleniu się, wskazuje ideał w oddaleniu, pobudza do reformy“, i cytuje w tem miejscu Theodora Gomperza: Zu Heraklits Lehre i t. d. oraz Filomusi Guelfi: Dottrina dello Stato nell' antiquità Greca, to czytelnik może mieć słuszny żal do autora, że mu niepotrzebnie odsyłaczem uwagę przerwał, zamiast dać na końcu książki spis alfabetyczny lub systematyczny prac dotyczących tego tematu. Żal może tem słuszniejszy, że niejednemu czytelnikowi nasunie się pytanie, czy heraklitejskie powiedzenie: „wszystko płynie i nic nie trwa“, które autor przytacza w tłumaczeniu, wyraża istotnie prawo r o z w o j u, bo rozwój to przecież pojęcie zgoła nie identyczne z szeregiem zmian, tylko ciaśniejsze i pytanie się nasuwa, czy te wnioski i pobudki postępowe autor sam z tezy Heraklita wysnuwa, czy też starożytni Grecy, czy Gom-

a

perz, czy Filomusi Guelfi, czy one same z tej tezy wynikają, bo poprzedni ustęp tekstu, poparty również dwoma cytatami, przedstawia tezę Heraklita nie jako imperatyw, tylko jako uogólnienie dotyczące rzeczywistych stosunków społecznych w Jonii swojego czasu. A ze stwierdzenia zmiany nie wynika sam przez się nakaz zmiany.

Ogólnie mówiąc: książka nie straciłaby, gdyby zawierała mniej cytatów, odsyłaczy i streszczeń a w ęcej ścisłej analizy, indukcyi i dedukcyi.

Mogłaby wtedy w niejednym punkcie sięgnąć głębiej. Tymczasem program jej wydaje się niekiedy jakby za szeroko zakreślony, przez co czytelnik odnosi tu i ówdzie wrażenie, że lepiej byłoby raczej zupełnie jakąś sprawę pominąć, niż ją zbyt pobieżnie traktować. Tak np. w części pierwszej dotyka autor i Homera jako jednego z poprzedników Platona w dziedzinie nauki o państwie, ponieważ, jak autor powiada, Homer, podobnie jak inni dawni epicy i lirycy greccy, oświadcza, że dzielność polityczna czyli „zdolność przewyższania innych w życiu publicznem, nie płynie z nauki, nie jest nabytą przez jednostki, a jest od niepamiętnych czasów darem natury, jest przyrodzoną obywatelom wysokiego pochodzenia“.

Na dowód, że Homer i Hezyod tak myśli o zdolnościach politycznych, przytacza autor miejsce z Odyssei, pisząc, co następuje: „Te myśli przeświecają już u Homera, gdy wkłada w usta Odysseusza opowieść o wyposażeniu go przez Hermesa osobiście w cnotę siły woli i odporności, za pomocą których ma zwalczyć czary bogini Kirki:

> ... zabójca Arga podaje mi zioło,
> które wyrwał z ziemi, siłę onego wska-
> [zawszy.
> . . . .
> . . . . . A niepodobna wykopać
> Kwiat ten ludziom śmiertelnym, w boga
> [wżdy wszystko jest mocy.

Zaś w Dniach i pracach Hezyoda zostają wypowiedziane wyraźnie: znój dążenia do cnoty naprzód bogowie wpoili (ludziom). I tyle słów autora o Homerze i Hezyodzie

b

w stosunku do Platona, oprócz dwóch odsyłaczy: do Bussego i do Chiappellego.

Razem dwadzieścia parę wierszy, ale czytelnik nie łatwo odszuka w przytoczonym cytacie z Odyssei związek z politycznymi poglądami Homera. Idea państwa u Platona nie stanie mu się przez ten wstęp ani włos jaśniejsza w swej genezie. Podobnież nie łatwo dojdzie, dlaczego znany heksametr Hezyoda, przytoczony w tem miejscu w oryginale greckim: *τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν*, heksametr, który powiada, że bogowie położyli trud przed dzielnością, czyli na drodze do dzielności, autor tłumaczy tak osobliwie i widzi w tym wierszu wyraźny natywizm talentów politycznych u Hezyoda!

Toż, gdyby nawet, zdaniem Hezyoda bogowie byli ludziom wpoili „znój dążenia do cnoty“, jak tłumaczy poetę autor, chociaż znój wpoić komuś nie jest łatwo, to wcaleby to nie znaczyło, że im i talenty polityczne wpoili, przyjąwszy nawet, że talenty polityczne są pewną cnotą. Dążenie do cnoty pewnej a posiadanie pewnej cnoty to przecież rzeczy zgoła różne a niektórzy, jak np. sam Platon w Uczcie, uważają nawet, że jedno drugie wyklucza.

Zaczemby się w tym zwrocie coś wprost przeciwnego kryć musiało, niż natywizm talentów politycznych. Dokładniejsza analiza byłaby więc i tu na miejscu, albo pominięcie kwestyi.

W postaci Sokratesa słusznie stwierdza autor rysy niezgodne: skrajną prawomyślność demokratyczną, która brzmi w Kritonie, a z drugiej strony zdecydowany arystokratyzm, tendencye skierowane przeciw demokracyi ateńskiej. Demokratyzm Sokratesa nazywa autor pozornym na str. 93-ej, ale czytelnikowi należało się wyjaśnienie tej niezgodności, odpowiedź na pytanie: dlaczego Sokrates mówi inaczej w Kritonie a inaczej w Apologii, czy zawsze postępuje tak, jak to w Kritonie zaleca. Odpowiedź, zdaje mi się, niemożliwa bez próby analizy psychologicznej postaci Sokratesa i krytycznej analizy dyalogów i miejsc przytaczanych. Autor bierze natomiast słowa Sokratesa w Kritonie nie-

a

jako bez komentarza od siebie, powołując się na Nohlego: Die Staatslehre Plato's in ihrer historischen Entwickelung, który na str. 36-ej swej pracy uznaje autentyczność i wiarygodność tych słów Sokratesa. Powiada wprawdzie autor na str. 91-ej, że głębsza „analiza myśli Sokratesa wskazuje" pewne podstawy dla oskarżenia go o antipaństwową działalność, gdyż „rozwinięcie któregokolwiek z punktów programu wielkiego reformatora wstrząsało podwalinami konstytucyi ateńskiej". Jednakże ta analiza myśli, którą potem autor przeprowadza, nie jest analizą psychologiczną, raczej logiczną.

Bliższy rozbiór pracy zbyt wiele zajmowaćby musiał miejsca i nastręczałby znaczne trudności. Ogólnikowo powiedzieć można, że wielka erudycya, jaką w niej autor objawia, dominuje nad wszelkiemi innemi jej wartościami. W każdym razie ścisłość i jasność analizy nie wydaje mi się jej największą zaletą.

Do usterek logicznych policzyć można użycie terminu „treść", zamiast „zakres" na str. 41-ej w wierszu 10-ym od góry, gdzie autor stwierdza szerszy zakres pojęcia sofisty u Platona a pisze mylnie, że termin ten ma u Platona więcej treści.

Do usterek filologicznych wysyłanie Protagorasa do Turium zamiast do Turiów, lub Turijoi, bo Turium nie istniało wogóle, zaczem i Mentz, którego autor w tem miejscu cytuje, zatytułował swą pracę: Protagoras als Gesetzgeber von Thurii.

Do stylistycznych użycie wyrazu „uzgadnia" zamiast „godzi" na str. 90. lub „przeciwdowody" zamiast czasown. na str 81., lub nadmiar form biernych, jak np. na 141-ej: Zwycięstwa osiągane przez wojowników.... są postawione wyżej niż...." lub na 41-ej: „sofistami zostali nazywani przez świadomego swej wyższości mędrca tak dylentanci w myśleniu jak i filozofowie.... Te rzeczy brzmią jak surowe odbicie zwrotu niemieckiego a nie polska forma myśli.

Z tem wszystkiem, ktokolwiekby pragnął, nie czytając Platona, dowiedzieć się, co ten filozof napisał o państwie i co przed

b

nim na ten i na inne tematy pisali liczni starożytni autorowie, może się o tem z pracy, którą omawiamy, poinformować i wypisać sobie długi szereg prac niemieckich, angielskich, francuskich, włoskich i rosyjskich, które się tym samym i pokrewnymi tematami zajmują.

Praca oparta na źródłach pierwszo i drugorzędnych, praca, której dokonanie wymagało bardzo wiele trudu i czasu a wydana podczas wojny jako owoc zajęć wykładowych i rzadkich wolnych chwil autora. Autor żałuje w przedmowie, że nie miał tak obszernej literatury pod ręką, jakby tego był pragnął; czytelnik raczej żałuje, że liczenie się z tak rozległą literaturą, jaką autor już miał pod ręką, zaznaczyło się mniej dodatnio na precyzyi i wyrazistości własnych myśli autora.

Wł. Witwicki (Warszawa).

Claparède E. La psychologie de l'intelligence. Bologne, Nicola Zanichelli. (London, Williams and Norgate; Paris, F. Alcan). 1917. Str. 16. Extrait de „Scientia", Vol. XXII.

Ze względu na wieloznaczność francuskiego wyrazu „intelligence", Autor stwierdza, że chodzi mu nie o intelligencyę w znaczeniu intellektu, więc o stronę poznawczą życia psychicznego w ogóle, lecz o intelligencyę w znaczeniu pewnej właściwości funkcyj poznawczych, wyrażającej się w tem, że są one skutecznie przystosowane do sytuacyj nowych, w których się znajduje istota poznająca. Mówimy więc o intelligentnym sposobie myślenia (istnieje też nieintelligentny sposób myślenia), a zgodnie z tem intelligencyą nazywamy niekiedy też zdolność rozwiązywania drogą myślową nowych zagadnień — od najprostszych do najbardziej złożonych— przed któremi stawia nas życie. To też przeciwstawiamy intelligencyę z jednej strony mechanizmowi wrodzonemu (instynktowi) i nabytemu (automatyzmowi), a tępości umysłowej z drugiej strony.

Dotąd podręczniki psychologii zajmują się, powiada Autor, bardzo mało psychologią intelligencyi. O ile to czynią, grze-

a

szą często bądź tem, że rozpatrują funkcye intelligencyi z punktu widzenia logicznego, bądź tem, że usiłują je sprowadzać do mechanizmu kojarzeniowego. A przecież należy funkcye te badać tak samo, jak wszystkie inne funkcye psychiczne, drogą empiryczną, stosując metodę genetyczną, patologiczną i eksperymentalną, zarówno przedmiotową jak introspekcyjną. Co do tej ostatniej metody poleca Autor „metodę refleksyi wypowiadanej“, polegającej na tem, że osoba badana zamiast zdawać sprawę ex post retrospektywnie z swoich czynności intellektualnych, niejako głośno myśli, t. j. wypowiada w samym już trakcie rozwiązywania przedłożonych jej zadań nasuwające się jej wątpliwości, wahania, myśli, jednem słowem to wszystko, co się w jej świadomości roztacza.

Wspomniane metody — wywodzi Autor dalej — znajdują w badaniu intelligencyi szerokie pole zastosowania. Wszak intelligencya odgrywa niezmiernie doniosłą rolę biologiczną, będąc środkiem przystosowania się istoty żyjącej, wchodzącym wtedy w grę, gdy zawodzą inne środki przystosowania, mianowicie instynkt oraz nabyty drogą nawyknienia automatyzm, gdy więc istota żyjąca znajduje się — nieprzystowana — w nowej sytuacyi życiowej, w warunkach po raz pierwszy ją otaczających. Przytacza więc Autor i omawia mniej lub więcej szczegółowo szereg zagadnień, czekających rozpatrzenia i wyjaśnienia ze strony badań psychologicznych. Jedno z tych zagadnień dotyczy stosunku, w którym pozostaje sposób przystosowywania się istot intelligentnych do nowych sytuacyj — do sposobu, w jaki to czynią istoty nie posiadające intelligencyi (zwierzęta i małe dzieci). Pierwsze się mianowicie zastanawiają i planowo — racyonalnie — szukają wyjścia z położenia kłopotliwego, w którem się znajdują dzięki nieprzystowaniu; drugie czynią to czysto empirycznie na chybi-trafi, próbując, zgadując; otóż zdaje się, że niepodobna wyprowadzić owego racyonalnego sposobu przystosowywania się ze sposobu empirycznego; czy są między niemi wbrew pozorom jakieś

b

przejścia i ogniwa pośrednie, mogą dopiero wykazać dalsze badania szczegółowe.

Samo zaś przystosowywanie się racyonalne, więc samo działanie intelligencyi, również nasuwa pewne dotąd niewyjaśnione zagadnienia. Autor sprowadza je do trzech głównych kwestyj. Jedna dotyczy sposobu, w jaki dana istota uświadamia sobie trudność, domagającą się usunięcia lub przezwyciężenia, więc sposobu, w jaki dana istota formułuje sobie niejako pytanie, na które zmuszona jest szukać odpowiedzi w celu przystosowania się. Druga kwestya dotyczy sposobu nasuwania się umysłowi różnych możliwych odpowiedzi na pytanie, które sobie sformułował. Skąd się te możliwe odpowiedzi, mające niejako charakter hipotez, biorą? Jak w umyśle powstają? Od jakich warunków zależy ich pojawianie się w mniejszej lub większej ilości, ich treść? Trzecia w końcu kwestya dotyczy sposobu, w który dokonywa się wybór jednej a odrzucenie reszty z tych nasuwających się umysłowi hipotez. Zachodzi tu niewątpliwie pewna analogia z próbowaniem i zgadywaniem, przy pomocy którego istoty nie posiadające intelligencyi natrafiają na właściwe wyjście z sytuacyi kłopotliwej, ale obok tej analogii istnieją też ważne różnice. Otwiera się tu więc obszerne pole dla szczegółowych badań.

Ale i poza przytoczonemi kwestyami wskazuje Autor jeszcze wiele innych zagadnień z zakresu funkcyj intelligencyi. Należy mianowicie poddać badaniu wszystkie w ogóle czynniki, dzięki którym działanie intelligencyi osiąga swój cel, więc sposób tworzenia się pojęć i posługiwania się niemi, dalej rolę wyobraźni i mowy, sprawność i szybkość działania intelligencyi, zmysł rzeczywistości i t. d. A z tem łączy się kwestya różnych uzdolnień w zakresie intelligencyi, modyfikacyj, którym one podlegają stosownie do różnych zagadnień (konkretnych, abstrakcyjnych itd.), oraz różnych typów intelligencyi. Należałoby też w świetle tych badań i ich wyników poddać rewizyi sprawę testów — a wszystkie te poszukiwania dostarczyłyby niewątpli-

wie wielu cennych wskazówek teoryi i praktyce kształcenia intelligencyi.

Oto główna treść rozprawy, będącej niejako programem badań intelligencyi, ale poruszającej w tych ramach także szereg zagadnień zasadniczych, do jakich n. p. należy istotny stosunek intelligencyi do instynktu, albo geneza psychologiczna kategoryj metafizycznych i form logicznych. Ciekawa jest też polemika Autora z psychologiczną teoryą rozumowania, którą rozwinął E. Rignano, a której Autor zarzuca, że nie liczy się z faktem planowości, cechującej działanie intelligencyi. W ogóle broni Autor z wielką stanowczością tezy, iż czynności intelligencyi są czemś swoistem, czemś zarówno w swych początkach jak w swej „technice“ zupełnie różnem od opartego na mechanicznem kojarzeniu działania pamięci.

Byłoby rzeczą pożądaną, by pojawił się wierny i ścisły a niemniej od oryginału jasny przekład polski tej pracy niewielkiej, a bardzo w treść bogatej i pouczającej.

Kazimierz Twardowski (Lwów).

Łempicka Wanda v. Räumliche Farbenmischung auf der Netzhaut. Dissertation. Leipzig, J. A. Barth, 1918, str. 35.

Wiadomo, że małe barwne płaszczyzny obok siebie rozmieszczone i z odpowiedniej odległości oglądane, zlewają się ze sobą, tworząc mniej lub więcej jednolicie zabarwioną płaszczyznę. Zadaniem autorki było zbadać, czy wyniki osiągnięte przy tego rodzaju przestrzennem mieszaniu się barw zgodne są z wynikami, do jakich dochodzi się przy mieszaniu barw na krążku wirującym. Układ eksperymentów polegał na porównywaniu krążków złożonych z różnobarwnych wąskich pasków (o szerokości 2—5 mm) z jednolicie zabarwionemi szaremi papierami lub z barwami, jakie się otrzymuje przy mieszaniu barw na krążku wirującym. Liczne szeregi eksperymentów wykazały, że jakość i sposób zjawiania się barw, powstałych skutkiem zlewu obok siebie rozmieszczonych pasków barwnych, nie różni się, gdy chodzi o barwy niekolorowe, różni się zaś, gdy chodzi o barwy kolorowe, od jakości i sposobu zjawiania się barw, zlewających się skutkiem szybkiego obrotu krążka wirującego. Różnica, jaką można było stwierdzić, używając barw kolorowych, pochodzi przedewszystkiem stąd, że w przestrzennem mieszaniu się barw niebieska komponenta silniej się zaznacza, że barwy zmieniają w miarę, jak się od nich oddalamy, swe jasności, i że wreszcie sam moment kolorowości wywiera wpływ hamujący na przebiegi zlewania się barw. Różnice, o których mowa, odnoszą się jednakowoż tylko do centrum siatkówki, a zanikają w widzeniu obwodowem, co wyjaśnić sobie można w prosty sposób zmniejszoną wrażliwością obwodowych partyj siatkówki, skutkiem czego poszczególne barwy kolorowe działają tak, jak gdyby były niekolorowe.

Przestrzennem mieszaniem się barw operuje w malarstwie kierunek neoimpressyonistyczny, kładąc czyste barwy palety w kropkach i kreskach obok siebie i uzyskując w ten sposób nieznane dawniej efekty, jak niezwykłą czystość i siłę barw, pewnego rodzaju ruch, migotanie i połysk, przeźroczystość, zjawianie się barw nowych (tak n. p. przy przestrzennem mieszaniu się barw żółtych i niebieskich zjawiają się barwy czerwone, różowe i fioletowe) i niepewną lokalizacyę.

Praca autorki, jasno i przejrzyście napisana i na ścisłych oparta eksperymentach, jest cennym przyczynkiem do rozwiązania zagadnienia przestrzennego mieszania się barw. *Stefan Błachowski* (Poznań).

POLEMIKA.

O poznanie a priori.

W nrze 2 rocznika V. „Ruchu filozoficznego“ umieścił prof. Dr. Władysław Witwicki krytyczne sprawozdanie z pracy mojej „O poznaniu a priori“ (Lwów, Gubrynowicz i Schmidt, 1918, str. 37 oct.). Wywody prof. Witwickiego, jasne i nieubłagane w swej logice, wydają mi się wręcz druzgocącemi dla tezy, przeciw której są zwrócone. Na szczęście nie jestto moja

a

teza; z tą bowiem Krytyk, śmiem twierdzić, rozminął się w zupełności.

Pomostem nieporozumienia stała się tu ogólnikowa forma sądu, do której prof. Witwicki, jako prawowierny wyznawca klasycznej logiki, przedewszystkiem tezę mą sprowadza. „Prawdziwość niektórych „sądów — brzmi referat — dotyczących „przedmiotów doświadczenia nie zależy od „doświadczenia dlatego, że przedmioty rze„czywiste i przedmioty intencyonalne po„siadają niektóre cechy wspólne“. Jak dotąd zgoda. Szkoda tylko, że zapomniano dodać, iż obie zawarte w tem zdaniu „niektórości“ nie są ze sobą identyczne, że mianowicie prawdziwemi *a priori* nie są bynajmniej sądy przypisujące rzeczywistemu przedmiotowi owe niektóre wspólne z przedmiotem intencyonalnym cechy, ale inne zgoła sądy stwierdzające, na podstawie wewnętrznego „oglądu“ przedstawień, istnienie pewnych realnych między rzeczami samemi relacyj. Wywód jednakich relacyj z jednakich cech — oto sedno „korracyonalnej“ mojej teoryi. I sądzę, że sformułowałem ją dość jasno. „Wspólność pewnych zna„mion — piszę na str. 13 — pociąga za „sobą w koniecznem następstwie wspól„ność pewnych relacyj, tych mianowicie, „które owych właśnie wspólnych dotyczą „znamion“; poczem przytaczam na siedmiu dalszych stronach przykłady takiego właśnie korracyonalnego poznania *a priori*.

Cóż natomiast czyni mój Krytyk? Oto biorąc za punkt wyjścia ową własną ogólnikową parafrazę i utożsamiając bezprawnie obie zawarte w niej „niektórości“, doprowadza on, w całkiem logicznej już konsekwencyi, sprawę całą do następującego myślowego dziwoląga: „Sądy przypisujące „przedmiotom rzeczywistym cechy wspólne „z przedmiotami intencyonalnemi są praw„dziwe niezależnie od doświadczenia, bo „cechy te przysługują istotnie przedmio„tom rzeczywistym bez względu na do„świadczenie“. A w dalszej przeróbce: „Możemy z góry przypisywać niektóre ce„chy przedmiotom rzeczywistym i to takie, „które im naprawdę przysługują, bo przy„pisujemy im w każdem poznaniu niektóre „cechy i to takie, które im naprawdę przy„sługują“ i t. d. Dochodzimy zatem do oczywistej tautologii wzgl. do absurdu, za który to wynik wszakże, autor żadną miarą odpowiedzialności przyjąć nie może.

b

Nawiasem mówiąc, kierunek, w którym ostatecznie poszła myśl Krytyka, wydaje mi się o tyle mniej zrozumiałym, ile że on sam w jednym, dość odosobnionym, co prawda, ustępie uznał, słusznie całkiem, za „najbliższą myśli autora“ tezę jednakich między jednakiemi cechami stosunków. A wobec tego odpada możliwość zarzutu, jakoby całemu nieporozumieniu winien był autor przez to, że nie dość „pedantycznie“ określił swe pojęcia a wnioski swe nie dość „przejrzyście“ sformułował.

Miejsce, którem w tej chwili rozporządzam, zbyt jest szczupłe, abym mógł od obrony do pobieżnego choćby tylko przejść sprawozdania, tem bardziej, że sama praca, do której Czytelnika odesłać muszę, w dość już ściśniętej trzymana jest formie. W tem miejscu niech mi wolno będzie dla ilustracyi jeden tylko dość charakterystyczny przedstawić przykład.

Weźmy ogólny hipotetyczny syllogizm: „Jeśli byt A zależy od bytu B a tenże od bytu C, to byt A zależy od bytu C“. Oczywistość prawdy tej, jak wszystkich wogóle prawd *a priori*, ujawnia nam się w wewnętrznym oglądzie dzięki pewnym istotnym współwymiernościom myśli z przedmiotem. Czemkolwiek bowiem są, same w sobie, myśli nasze, to pewna, że umysł nasz nie może wręcz wyobrazić sobie *) realnej zależności inaczej, jak przez idealne uzależnienie jednych przedstawień od drugich. Symbol myślowy implikacyi jest sam implikacyą, symbol ekskluzyi ekskluzyą. Naturalnem następstwem tożsamości tej jest możność poznania *a priori*, t. zn. w idealnym już obrazie, tych wszystkich syllo-

*) Podkreślam słowo „wyobrazić“ *(imaginari)* w przeciwieństwie do umownych jedynie (słownych lub graficznych) symbolów zależności, które, oprócz mechanicznego przyporządkowania, nic z nią samą nie mają wspólnego.

a

gicznych konieczności, które w rzeczywistym świecie zachodzą między dwoma związkami posiadającemi jedno ogniwo wspólne.

Przyrównałem był w pracy mej przedmioty intencyonalne (przedstawienia) do obrazu w lustrze, który, nie mając realnego bytu, jest przedmiotowo-przedmiotowym jedynie rzutem pewnych wzrokowych wrażeń na obszar zewnętrznego świata. Mając przed sobą taki lustrzany obraz rzeczywistości, mogę na jego podstawie, *in effigie*, stwierdzić cały szereg koniecznych między rzeczami samemi relacyj, ale o tyle tylko, o ile dotyczą one wielkości, kształtu, położenia, barwy, ruchu, liczby, stopnia, bytu itp. Nie mogę natomiast stwierdzić żadnych relacyj dotyczących ciężaru, masy, twardości, ciepłoty itp. Dlaczego? Bo na punkcie tamtych cech obraz jest współwymierny ze światem rzeczywistym, na punkcie tych niewspółwymierny. Otóż tę samą rolę odgrywa w naszej technice poznania esencyonalna współwymierność myśli z przedmiotem. Istnienie lub brak wspólnych cech wytycza zarazem tę granicę, u której kończy się możność apriorycznego poznania a zaczyna potrzeba — doświadczenia.

A teraz jeszcze parę słów w sprawie „objektywizacyi“, która, poruszona przezemnie mimochodem, (dla ominięcia dwuznacznego pojęcia „myśl“) sprowadziła krytykę na manowiec.

Objektywizujemy czyli rzutujemy na obszar zewnętrznego świata nasze wewnętrzne (immanentne) stany myślowe. Wynikiem rzutowania tego są „przedmioty intencyonalne“ czyli „przedstawienia“. Mylnem jest przeto mówić, jak czyni to Krytyk, o „objektywizowaniu czyli rzutowaniu na zewnątrz „przedmiotów intencyonalnych czyli „przedstawień przedmiotów rzeczywistych“. „Przedstawienia“ bowiem, będąc już rzutami, nie potrzebują rzutowania ale tworzą, tak jak są, podmiotową naszą rzeczywistość. „Nieprawdą jest — pisze prof. Witwicki — jakobyśmy wszystkie cechy „przedmiotów intencyonalnych przypisywali przedmiotom rzeczywistym, wtedy „bowiem nie odróżnialibyśmy jednych od

b

„drugich a my je przecie rozróżniamy“. Otóż nie! My odróżniamy przedmiot myśli od „myśli“ o tyle tylko, o ile idzie przytem o stan wzgl. czynność przedstawiania, nie odróżniamy natomiast przedmiotu rzeczywistego od intencyonalnego. To rozróżnienie, ta koncepcya „rzeczy samej w sobie“ odmiennej od „zjawiska“, które umysł nasz jej podstawia, to dzieło późnej stosunkowo, filozoficznej refleksyi obcej pospolitemu rozumowi i zwalczanej przez wielu nawet głębszych myślicieli, jak Avenarius, Mach i i. Przy zwykłem, objektywnem, ekstrospektywnem myśleniu umysł nasz podstawia wprost pod domniemany, rzeczywisty świat swój świat intencyonalny. Ten jest dlań poprostu rzeczywistością a tem samem wszystkie jego własności jej własnościami. Rzecz jasna, skoro rzeczywistość zawsze tylko w obrazie, w intencyonalnej uświadamia się nam perspektywie. A odnosi się to do naiwnego zarówno jak naukowego myślenia z tą jedynie różnicą, że umysł naiwny, objektywizując bezkrytycznie własne swe wrażenia, przypisuje światu rzeczywistemu barwy, dźwięki, smaki, zapachy, umysł naukowy natomiast istotne wrażeń tych przyczyny.

Z tego punktu widzenia jasnem jest, że wszystkie relacye konieczne w świecie przedstawień są dla nas realnemi też koniecznościami.

Na zakończenie jeszcze jedno. Zarzuca mi Krytyk, że nie określiłem jasno pojęcia „objektywizacyi“ zastępując definicyę równie niejasnemi opisami wzgl. porównaniami jak: „sięganie poza siebie“, „rzutowanie“, „tłómaczenie“ na przedmiotową treść podmiotowych stanów duchowych itp.

Na to odpowiem: Nie pokusiłem się o definicyę aktu objektywizacyjnego, bo jestto pojęcie pierwotne, dane nam bezpośrednio przez samą zdolność i czynność przedmiotowego myślenia, podobnie jak pojęcie świadomości danem nam jest przez sam tylko fakt świadomości. Każde dziecko wie dokładnie, co znaczy „myśleć o czemś“, ale nie urodził się jeszcze filo-

a

zof, którby umiał za pomocą ścisłej definicyi sprowadzić znaczenie tego „O“ do innych, prostszych jeszcze pojęć. Czyż nazwiemy je dlatego „niejasnem“?

Wacław Wolski (Lwów)*).

PRZEGLĄD CZASOPISM.

I.

Przegląd filozoficzny. XXII (1919). 3.

Hugo Steinhaus: Zygmunt Janiszewski. Str. 113—117. — *Dr. Roman Ingarden:* Dążenia fenomenologów. Str. 118—156. — *Tadeusz Czeżowski:* Zmienne i funkcye. Str. 157—173. — *Wacław Wolski:* O funkcyi hipotetycznej jako podstawie logometryi. Str. 174—222. — *Dr. Ignacy Halpern:* O propedeutyce filozofii w szkole średniej. Str. 223—250.

II.

Scientia. Rok XIV (1920). Tom XXVII. Nr. XCVI. 4.—XCVIII. 6. Tom XXVIII. Nr. XCIX. 7.

L. Bianchi: La conscience. Str. 371—384. — *Étienne Rabaud:* Prescience et causes actuelles dans l'instinct. Str. 442—452. — *J. L. Heiberg:* Theories antiques sur l'influence morale du climat. Str. 453—464. — *E. W. Macbride:* The method of evolution. Str. 23—33.

III.

Mind. Nr. 105.—107.

W. E. Johnson: Analysis of thinking. Str. 1—21; 133—151. — *C. A. Mercier:* Individuality. Str. 22—39. — *C. W. Valentine:* Volitional attention and its training. Str. 40—54. — *P. J. Hughesdon:* The relation between art and science. — *R. Demos:* A discussion of modal propositions and propositions of practice. Str. 77—85. — *F. C. S. Schiller:* Cassandra's Apologia. Str. 86—91. — *E. D. Fawcett:* „Activity“: a vital problem. Str. 92—93.— *Douglas Fawcett:* Some observations touching the cosmic imagining and „reason“. Str. 152—164. — *Harold P. Cooke:* On certain idealistic arguments. Str. 165—173. — *C. Delisle Burns:* The idea of the state. Str. 188—197. — *F. C. S. Schiller:* Formalism and the a fortiori. Str. 198—202 — *J. Harward:* What does Bergson mean by pure perception? Str. 203—207. — *H. Rashdall:* The religious philosophy of Professor Pringle-Pattison. Str. 261—283. — *C. D. Broad:* A general notation for the logic of relations. Str. 284—303. — *J. E. Turner:* Dr. Bosanquet's theory of mental states, judgment and reality. Str. 304—317. — *W. M. Thorburn:* The rights and wrongs of a person. Str. 318—344.— *W. M. Thorburn:* The myth of Occam's Razor. Str. 345—353.

IV.

Revue de métaphysique et de morale. XXVII (1920). 2.

Gustave Belot: Conscience et fonction sociale. Str. 127—150. — *G. Urbain:* La valeur des idées de A. Comte sur la chimie. Str. 151—179. — *M. Guéroult:* L'antidogmatisme de Kant et de Fichte. Str. 180—224.

V.

Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik. 165.

Hermann Schwarz: Zum 70. Geburtstage Johannes Rehmkes. Str. 1—2. — *Ilse Reike:* An Johannes Rehmke. Str. 2. — *Arnold Kowalewski:* Die charakteristischen Weltanschauungsgedanken in Rehmkes „Grundwissenschaft“. Str. 3—20. — *Erich Heyde:* Missverständnisse der Philosophie Johannes Rehmke. Str. 21—46. — *Friedrich K. Schumann:* Zur grundwissenschaftlichen Betrachtung des mystischen Erlebnisses. Str. 47—60. — *Sophus Hochfeld:* Bodenständige Philosophie. Str. 61—73. — *Karl Groos:* Die Lehre vom umfassenden Seelensein. Str. 74—85; 113—134. — *Erich Heyde:* Rehmke-Bibliographie. Str. 85—99. — *G. v. Bartok:* Die Philosophie Karl Böhms. Str. 134—173. — *Johannes Volkelt:* Die phänomenologische Gewissheit. Str. 174—189. — *Walther Schmied-Kowarzik:* Sammelbericht über das ästhetische Schrifttum. Str. 189—207.

VI.

Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie. XI.

Josef Kohler: Recht und Gesetz. Str. 1—10.— *Alexander Plósz:* Ueber Aufgaben und Methoden der Rechtswissenschaft. Str. 10—19; 222—229. — *Erich Warschauer:* Versuch einer Rechtsenergetik. (Schluss). Str. 52—64. — *Josef Kohler:* Recht und Richterspruch. Str. 187—205.— *Ernst Rudolf Bierling:* Zur Verständigung über Begriff und Aufgaben der juristischen Prinzipienlehre. Str. 205—221. — *Viktor Cathrein S. J.:* Hat Papst Gregor VII. den Staat für ein Werk des Teufels und der Sünde erklärt? (Schluss). Str. 230—239. — *Dr. Silberschmidt:* Gewerkschaft, Gesellschaft, juristische Person. Str. 239—254. — *Dr. Robert Lazarsfeld:* Staatssozialismus oder Staatskapitalismus? Str. 255—259.

VII.

Zeitschrift für Psychologie. LXXIX.

H. H. Gehrcke † (Bearbeitet von *G. E Müller*): Versuche über das Verhalten der Auffassungsfähigkeit gegenüber verschiedenen Gruppierungen schnell nacheinander durch das Gesichtsfeld geführter Buchstabenkomplexe. Str. 1—67.— *Walter Baade:* Selbstbeobachtung und Introvokation. Str. 68—96. — *Walter Baade:* Experi-

b

---

*) Recenzent, Prof. Dr. Władysław Witwicki, zrzekł się na razie odpowiedzi na powyższą replikę.

a

mentelle Untersuchungen zur darstellenden Psychologie des Wahrnehmungsprozesses. Str. 97—127. — *Stephan Witasek:* (Bearbeitet von *Auguste Fischer):* Assoziation und Gestalteinprägung. Experimentelle Untersuchungen. Str. 161—210. — *G. Heymans:* In Sachen des psychischen Monismus. V. Str. 211—227. — *Dr. R. Hennig:* Lektüre-Vorstellungsbilder und ihre Entstehung. Str. 228—256.

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE.

a) Prace polskie.

Rubczyński Witołd. O najpilniejszych potrzebach nauki polskiej w zakresie historyi filozofii. — Nauka Polska, II. Warszawa, 1919, str. 449—457.

Halpern Ignacy Dr. O propedeutyce filozofii w szkole średniej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa XXII (1919). 3. str. 223—250.

Michalski K. Ks. Prądy filozoficzne w Oksfordzie i Paryżu w XIV. w. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXV. 1. str. 3—6.

Cywiński Stanisław. Romantyzm a mesyanizm. Wilno, 1914, str. 84. (Odbitka z V. Rocznika Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie).

Rostworowski K. J. Samookreślenie narodów w świetle filozofii chrześcijańskiej. — Przegląd Powszechny, Kraków, luty 1919.

Cieszyński N. Ks. Św. Augustyn na tle kazań świeżo odkrytych. — Przegląd Powszechny, czerwiec 1919, str. 432—444.

Krzesiński A. Ks. Dr. O Berkeley'u — wielkim burzycielu świata zmysłowego. — Przegląd Powszechny, październik 1919, str. 209—216.

Heinrich Władysław. O podmiotowości u Kartezyusza i sofistów. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXV 1. str. 3.

Folkierski Władysław. Ze studyów nad XVIII. wiekiem. Estetyka Shaftesbury'ego. Diderot a Shaftesbury. Kraków, nakładem Akademii Umiejętności, skł. gł. w księgarni Gebethnera i Sp., 1920, str. 92.

Steinhaus Hugo. Zygmunt Janiszewski. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXII (1919). 3. str. 113—117.

Romanowski H. Nowa metafizyka. (K. Joël).— Przegląd Powszechny, Kraków, marzec 1920, str. 172—186; kwiecień 1920, str. 259—270. (D. n.).

Jarosławski Mieczysław. Dzieło Mikołaja Kopernika. — Ilustracya Polska „Placówka", Warszawa, IX (1920). 3. str. 69—72.

Grabowski Tadeusz. Karol Libelt jako krytyk literacki i polityk. — Przegląd narodowy, IX (1920). 1. str. 13—21.

b

Witkowska Helena. Julian Ochorowicz. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 17—21.

Shaftesbury zob. Diderot.

Halpern Ignacy Dr. Systemat pedagogiczny Jana Śniadeckiego. Warszawa. Nakładem Księgarni „Ogniwo", 1920, str. 112.

Rowid Henryk. Podstawy pedagogiki Trentowskiego. Lwów-Warszawa, Książnica Polska Tow. Naucz. Szkół Wyższych, 1920.

Hausbach J. Ks. Dr. U źródeł bytu. Cel ludzkości. Wydanie drugie. Poznań, nakł. księgarni Św. Wojciecha. M. 4·60.

Ingarden Roman Dr. Dążenia fenomenologów.— Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXII (1919). 3. str. 118—156.

Żyliński Eustachy. O zasadach logiki i matematyki. — Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Naukowego w Kijowie. Półrocze I. 1918. Kijów, 1918.

Czeżowski Tadeusz. Zmienne i funkcye. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXII (1919). 3. str. 157—173.

Wolski Wacław. O funkcyi hipotetycznej jako podstawie logometryi. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXII (1919). 3. str. 174—222.

Rozwadowski Jan. O zjawiskach i rozwoju języka. 7. Mowa a myśl. — Język Polski, Kraków, IV (1919). 1. str. 2—6.

Łoś J. Podział na części mowy. (Z powodu „Gramatyki języka polskiego" St. Szobera). — Język Polski, Kraków, IV (1919). 1. str. 7—15.

Ochorowicz Julian. Jak się uczyć psychologii? Wyjątek z dzieła Psychologia, pedagogika i etyka jako przyczynki do odrodzenia narodowego. Streścił J. Morcinek. — Miesięcznik pedagogiczny, Frysztat, XXIX. 4. str. 6—8.

Dubaj M. O kształceniu uwagi. — Szkoła Polska, Lublin, II (1917). 27. str. 23—24; 28. str. 17—24.

Demianowski Adryan Dr. Badania eksperymentalne nad uwagą telegrafistów kolejowych jako przyczynek do psychologii życia gospodarczego. Lwów, Nakł. Dyrekcyi kolei państwowych, 1920, str. 32.

Klęsk Adolf Dr. Zgubne oddziaływanie obecnego trybu życia na pamięć. Kraków, 1919, str. 18. M. 3. (Odbitka z „Walki o zdrowie").

Bykowski Ludwik Dr. Kształcenie charakteru. Lwów, nakładem autora, 1919, str. 8. M. 0·60.

Skibniewski W. O podświadomości. — Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Naukowego w Kijowie. Półrocze I. 1918. Kijów, 1918. — Także osobno. Warszawa, Gebethner i Wolff, str. 38 + 2 nl.

Pruszyńska Marya i Siwiński Bolesław Dr. Badania doświadczalne nad zdolnościami krytycznemi u zdrowych i umysłowo chorych. — Gazeta Lekarska, LIV. 36. str. 425—431.

a

Demianowski Adryan Dr. Psychopatologia stanów objętych przez ustawy karne nazwą utraty świadomości. — Odbitka z Lwowskiego tygodnika lekarskiego.

Siwiński Bolesław Dr. Przyczynek do zaburzeń psychicznych po zatruciu tlenkiem węgla. — Gazeta lekarska, Warszawa, LIV. 5. str. 54—57.

Joteyko Józefa Prof. Drka. Wiedza a intuicya w wychowaniu. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, styczeń 1920, str. 5—16.

Odrzywolski M. Dr. Ocena analityczna wiedzy ucznia. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, listopad-grudzień 1919, str. 404—411.

Joteyko Józefa Drka. O rozwoju zainteresowania u dzieci normalnych i anormalnych. — Szkoła powszechna, Warszawa, I (1920). 1. str. 31—39.

Kosidowski Zenon. Z zagadnień twórczości. — Zdrój, kwiecień 1920, str. 108—110.

Skoczylas Władysław. O drogach wychowania estetycznego. — Szkoła Polska, Lublin, II (1917). 27. str. 1—10.

Bandas Ad. Estetyczna strona nauki rysunków. — Ognisko Nauczycielskie, Lublin, I (1920). 1.

Rubczyński W. Urzeczywistnienie ideałów. Warunki i współczynniki. Kraków, skł. gł. Gebethner i Wolff, 1919, str. 211. (Polonia Sacra. Wydawnictwo naukowe Towarzystwa im. Papieża Benedykta XV. Nr. 3.).

Talko-Hryncewicz Julian. Etyka lekarska a uniwersytet wileński. — Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Naukowego w Kijowie. Półrocze I. 1918. Kijów, 1918.

Peretiatkowicz Antoni Prof. Dr. Idea umowy społecznej w rozwoju historycznym. Poznań, skł. gł. w księg. Niemierkiewicza, 1920, str. 119.

Kempistówna Janina. O analizie organizacyj społecznych. Warszawa, drukarnia i litografia p. f. „Jan Cotty“, 1919, str. 26. (Odbitka z „Ekonomisty“).

Pozner-Szczygielski Zenon. Jednostka wobec świadomości narodów. Łódź, Książka i sztuka, 1919, str. 15. M. 5.

Kempner St. A. Socyalizm idealistyczny a materyalistyczny. — Ekonomista, Warszawa, XVIII. 2.

Peretiatkowicz Antoni. O potrzebach encyklopedyi i filozofii prawa. — Nauka Polska, II. Warszawa, 1919, str. 258—261.

Karaziński Tadeusz. Uroda wojny. — Ilustracya Polska „Placówka“, Warszawa, VIII (1919). 18. str. 7—11.

Rubczyński W. Prof. O przyrodzonem chrześcijaństwie ludzkiej duszy. — Przegląd Powszechny, Kraków, listopad-grudzień 1918, str. 709—718.

---

b

Zjawiska medyumiczne w zakładzie karnym w Stanisławowie. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 25—26.

Urban J. Ks. Manowce chorobliwego mistycyzmu. — Przegląd Powszechny, styczeń 1920, str. 1—14.

Zarys teozofii. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 1—15.

Witkowska Helena. Ku przyszłości. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 11—15.

Prawda. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 6—9.

Kilka słów o życiu codziennem. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 9—11.

Abramowski Edward. Poemat śmierci. Warszawa, Gebethner i Wolff, (1919), str. 73. M. 3.

b) Przekłady na język polski.

Hartmann Fr. Teozofia a chrześciaństwo. — Wyzwolenie, Cieszyn, I. 9. 10. str. 5—6.

Förster Fr. W. Dr. Szkoła i charakter. Przyczynek do pedagogiki posłuszeństwa i do reformy karności w szkole. Przekład M. Łopuszańskiej. Wydanie nowe z przedmową A. Szycówny. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1919, str. 200. M. 7.

Maitriya Ananda. Animizm. — Spolszczyła W. H. — Zdrój, kwiecień 1920, str. 111—114.

Rouff Marcel. Rousseau i Polska. Tłóm. H...a M....a. — Liberum Veto, Warszawa, 8. listopada 1919, str. 10—12.

Wagner-Jauregg Juliusz Prof. Dr. O suggestyi, hypnozie i telepatyi. Kraków, Gebethner i Ska, 1920.

c) Prace w jęz. obcych.

Dessoir Max Prof. u. Menzel Paul Prof. Philosophisches Lesebuch. 4. Aufl. Stuttgart, Enke, 1917, str. VIII. 321. M. 7.

Philosophisches Lesebuch zum Gebrauch an höheren Schulen. Hg. v. E. Doblin. Bielefeld, Velhagen & Klasing, 1920, str. X. 156. M. 1·50.

Schulte Wilh. Prof. Dr. Die Gedankenwelt des Orients. Lebensweisheit und Weltanschauung der Dichter und Denker des nahen und fernen Ostens. Berlin, Haube & Spener, 1916, str. XII. 279. M. 4.

Deutsche Philosophie. Ein Lesebuch hg. v. Dr. Paul Przygodda. 2. Bd. Von J. G. Fichte bis E. v. Hartmann. Berlin, Springer, 1916, str. IV. 441. M. 8.

Führende Worte. Lebensweisheit und Weltanschauung deutscher Dichter und Denker. Hg. v. H. Eckart. 2. Aufl. Berlin, Haude & Spener, 1916, str. VII. 401. M. 4.

Agrippa v. Nettesheim Heinrich Cornelius. Magische Werke. Sammt den geheimnißvollen Schriften des Petrus von Abano, Pictorius von Willingen, Gerhard von Cremona, Abt Tritheim von Spanheim, dem Buche Arbatel, der sg. Heiligen Geist-Kunst u. verschiedenen andern. Zum er-

a

sten Male vollständig ins Deutsche übersetzt. 5 Bde. Anastat. Neudruck. Berlin, Barsdorf, [1858], 1916, str. 358. 311. 386. 282. 368. M. 30.

Albertus Magnus. De animalibus libri XXVI. Nach der Cölner Urschrift. Hrsg. v. Herm. Stadler. 1. Bd. Münster, Aschendorff, 1916, str. XXVI. 892. M. 28·75.

Alfarabi. Über den Ursprung der Wissenschaften (de ortu scientiarum) Eine mittelalterliche Einleitungsschrift in die philosophischen Wissenschaften. Hg. v. Cl. Baeumker. Münster, Aschendorff, 1916, str. 32. M. 1·20.

Al-Gazāli.— Bauer Hans. Islamische Ethik. Nach den Orig.-Quellen übers. u. erläut. 1. Heft. Ueber Intention, reine Absicht und Wahrhaftigkeit. Das 37. Buch von Al-Gazāli's Hauptwerk. 1916, str. XI. 93. M. 3. — 2. Heft. Von der Ehe. Das 12. Buch von Al-Gazāli's Hauptwerk. 1917, str. X. 120. M. 3·60. Halle, Niemeyer.

Arbatel zob. Agrippa v. Nettesheim.

Ardigo Roberto. Opere filosofiche. Vol. XI., parte II. Padova, Draghi, 1917, str. 213—484. L. 5·50.

Aristoteles. Lesebuch aus Platon und Aristoteles. Für den Schulgebrauch hg. 3., erweiterte Aufl. 2. Abdruck. II. Erläuterungen. Wien, Tempsky. Leipzig, Freytag, 1919, str. 230. M. 2·50.

Aristoteles. De sensu, de memoria ed. G. R. Ross. Text, translation, introduction, commentary. Cambridge, University Press, 1916.

Aristoteles. De anima, ed. R. D. Hicks. Translation. Introduction. Notes. Cambridge, University Press, 1916.

Aristoteles. Rhetorica, ed. Jebb R. C. and Sandys J. E. Translation, introduction, supplementary notes by S. Cambridge, University Press, 1916.

Aristoteles. Works tr. into English under the editorship of W. D. Ross. Ethica Nicomachea ed. Rolfes. Oxford, Clarendon Press, 1915.

Aristoteles. Werke. 48. u. 49; 53. Lfg.: Das Organon. Uebers. v. Prof. Dr. H. Bender. 3. u. 4. Lfg. Erste Analytika. Buch I. Kap. 6—45. 2. Aufl. 1917. M. 0·70. 8. Lfg.: Zweite Analytika. Buch I. Kap. 33. bis Schluss u. Buch II. 2. Aufl. 1916. M. 0·35. Berlin-Schöneberg, Langenscheidt.

Aristoteles. Werke. 40. Lfg. Topik. Uebers. v. Prof. Dr. Herm. Bender. 2. Aufl. Besorgt v. Prof. Dr. Otto Güthling. 1. Lfg.: Einleitung u. Buch I. u. II. Kapitel 1—8. Berlin-Schöneberg, Langenscheidt. 1916, str. 48. M. 0·35.

Aristoteles. Sophistische Widerlegungen. Neu übersetzt u. m. e. Einleitung u. erklärenden Anmerkungen versehen v. Dr. Eug. Rolfes. Leipzig, Meiner, 1918, str. IX. 80. M. 3.

Augustinus Sanctus Aurelius. De civitate Die libri XXII. Tertium recognovit B. Dombart. Vol. II. libri XIV.—XXII. Leipzig, Teubner, 1918, str. XVI. 635. M. 6.

Augustinus Aurelius. Ausgewählte Schriften. Aus d. Latein. übers. 3. Bd. Zweiundzwanzig Bücher über den Gottesstaat. Uebers. v. Prof. Dr. A. Schröder. 3. Bd. Buch 17.—22. Kempten, Kösel, 1916, str. V. 522. M. 5.

b

Augustinus. Die Bekenntnisse. Buch 1.—10. Ins Deutsche übersetzt und m. e. Einleitung versehen v. Georg Grafen v. Hertling. 11. u. 12. Aufl. (1918). M. 3·40. — 13.—15. Aufl. (1919). M. 5. Freiburg i. B., Herder, str. X. 519.

Berkeley George. Abhandlung über die Prinzipien der menschlichen Erkenntnis. Uebers. u. m. Anm. vers. v. Frdr. Ueberweg. 4. Aufl. Leipzig, Meiner, 1917, str. XIV. 149. M. 2.

Böhme Jakob. Das höhere Sinnenleben. Nach einer Abhandlung v. J. Böhme neu bearbeitet v. Cl. v. Seld. Leipzig, Theosophisches Verlagshaus, (1919), str. 19. M. 1·20.

Bonaventura Hl. Franziskus von Assisi. Deutsche Uebersetzung v. G. Menge. Paderborn, 1918, str. 99. M. 2·80.

Boole G. Collected logical works. Vol. II.: The laws of thought. Ed. by Philip E. B. Jourdain. Chicago and London, The Open Court Publishing Co., 1916, str. XVI. 448.

Buddho Gotamo. I discorsi del Majhimanikāyo, per la prima volta tradotti dal testo pāli da K. E. Neumann e G. de Lorenzo. 2. edizione. Bari, Laterza e figli, 1916, str. XV. 511.

Cicero M. Tullius. Scripta quae manserunt omnia. Fasc. 44. Tusculanae disputationes, recogn. M. Poblenz. Leipzig, Teubner, 1918, str. XXIV. 217—483. M. 2·80.

Cicero M. Tullius. Scripta quae manserunt omnia. Fasc. 45. De natura deorum. Recogn. O. Plasberg. Leipzig, Teubner, 1917, str. XVI. 184. M. 2.

Cicero M. Tullius. Scripta quae manserunt omnia. Fasc. 47. Cato Maior, Laelius. Rec. K. Simbeck. — De gloria. Rec. O. Plasberg. Leipzig, Teubner, 1917, str. VIII. 96. M. 1.

Cicero M. Tullius. Scholarum in usum scripta selecta. Tusculanae disputationes. Recognovit M. Pohlenz. Editio minor. Leipzig, Teubner, 1918, str. 180. M. 1·40.

Cicero. Aus C.'s philosophischen Schriften. Auswahl für Schulen v. Thdr. Schiche. 2. Aufl. 2. Abdr. Unveränderter Abdruck der 1. Aufl. Wien, Tempsky. Leipzig, Freytag, 1919 (1903), str. IV. 236. M. 3·60.

Cicero M. Tullius. Auswahl aus C.'s philosophischen Schriften. Hg. v. Dr. Oskar Weissenfels. Hilfsheft. 2. Aufl., durchges. v. P. Wessner. 3. unveränd. Aufl. Leipzig, Teubner, 1915, str. IV. 68. M. 0·60.

Cicero M. Tullius. Auswahl aus C.'s philosophischen Schriften. Hg. v. Dr. O. Weissenfels. Nebst Kommentar. 3. Aufl., durchgeseh. v. P. Wessner. (Erklärungen). Leipzig, Teubner, 1915, str. III. 95. M. 1·60.

Cicero M. Tullius. Philosophische Schriften. Auswahl für die Schule. Heft 3. Cato Maior. Ed. O. Weissenfels. Leipzig, Teubner, 1916, str. 267—304. M. 0·60.

Cicero M. Tullius. Cato Maior. Laelius. Ed. K. Simbeck. Somnium Scipionis. Ed. K. Ziegler. Leipzig, Teubner. M. 0·50.

a

Cicero M. Tullius. De divinatione ll. 2, de fato quae manserunt. Rec. C. F. W. Mueller. Leipzig, Teubner, 1915. M. 0·70.

Cicero M. Tullius. De divinatione. De fato. Ed. C. F. W. Müller. Leipzig, Teubner, 1916. M. 1·70.

Cicero M. T. Cato Maior de Senectute. Texte latin, publié avec une notice, un argument analytique et des notes en français par P. Monet. 6. édition. Paris, Hachette, 1914, str. XLIV. 96. Fr. 0·90.

Cicero. Cato Maior de senectute. M. Vorbemerkungen von Dr. O. Weissenfels. Leipzig, Teubner, 1916. M. 0·60.

Cicero M. Tullius. Cato Maior de senectute. Für den Schulgebrauch erkl. v. Dr. Karl Meissner. 6. Aufl. bearb. v. Dr. G. Landgraf. Leipzig, Teubner, 1917, str. VI. 77. M. 1.

Cicero Marcus Tullius. De re publica librorum sex quae manserunt. Rec. K. Ziegler. Leipzig, Teubner, 1915, str. XXXIV. 137. M. 2.

Cicero M. Tullius. De re publica librorum sex quae supersunt. Recensuit, brevi appendice critica instruxit C. Pascal. Praefatus est, testimonia adiecit J. Galbiati. Augustae Taurinorum, Paravia et Soc., 1916, str. XII. 154. L. 2·75.

Cicero M. Tullius. Disputationes Tusculanae. Praga, Springer, 1915, str. 71.

Cicero M. T. Somnium Scipionis. Texte latin, publie avec une introduction, des notes et un appendice par V. Cucheval. Paris, Hachette, 1914, str. 45.

Cicero M. Tullius. Somnium Scipionis. Ed. A. Pasdera. 2a edizione. Torino, Löscher, 1915, str. 63. L. 1.

Cicéron. Dialogue sur l'amitié. Expliqué littéralement, traduit en français et annoté par A. Legouez. Paris, Hachette, 1914, str. 36. Fr. 1·25.

Cicéron. Des biens et des maux. Livres I. et II. Traduction française par E. Charles. Nouvelle édition. Paris, Hachette, 1914, str. 128. Fr. 1·50.

Cicerone M. Tullio. Il trattato della vecchiezza, annotato dal. prof. U. E. Paoli. Firenze, Barbera, 1917, str. 46. L. 1.

Cicero Marcus Tullius. Werke. 66. Lfg. Laelius oder Von der Freundschaft. Uebers. u. erklärt. v. Prof. Dr. R. Kühner. 2. Lfg.: Kap. 9. bis Schluss. 5. Aufl. Berlin-Schöneberg, Langenscheidt, 1916. M. 0 35.

Comte Auguste. La méthode positive en 16 leçons, condensée par J. E. Rigolage. 1917, str. VIII. 336. Fr. 2·50.

Comte Auguste. Discours sur l'esprit positif. Paris, Société positiviste internationale, 1914, str. XV. 176. Fr. 2.

Descartes. Principes de la philosophie. Première partie, publiée avec une préface et une table de Descartes, une introduction et des notes par T. V. Charpentier. Paris, 1914, str. 179. Fr. 1·50.

Diderot. Early philosophical works. Transl. and edited by Margaret Jourdain. Chicago and London, The Open Court Publishing Co., 1916, str. 246.

b

Diderot Denis. Capolavori brevi, scelti e tradotti da Alessandro de Stefani. Milano, Istituto Editoriale Italiano, 1917, str. 270.

Diogenes Laertius. Titanen und Philosophen. Nach D. L. aus dem Griechischen übers. v. Anna Kolle, m. e. Komposition v. Adam Soltys. Charlottenburg, Selbstverlag v. Anna Kolle, 1916, str. 205. M. 3.

Dom Wynschenk C. A. John of Ruysbroeck, The adornment of the spiritual marriage, The sparkling stone, The book of supreme truth. Translated from the Flemish. Ed. with an intro. and notes by Evelyn Underhill. London, Dent, 1916, str. XXXII. 259.

Du Bois-Reymond Emil. Jugendbriefe an Eduard Hallmann. Zu seinem 100. Geburtstag, den 7. XI. 1918, hg. v. Estelle du Bois-Reymond. Berlin, Reimer, 1918, str. 155. M. 5·50.

Eckhart der Mystiker. Buch der göttlichen Tröstung. (In unser Deutsch übertragen v. A. Bernt). Leipzig, Insel-Verlag, (1918), str. 54. M. 1·10.

Emerson Ralph Waldo. The conduct of life. Leipzig, Tauchnitz, 1918, str. 280. M. 2·50.

Emerson Ralph Waldo. Nature. Two essays. Authorised ed. Leipzig, Tauchnitz, 1916, str. 7—82. M. 0·80.

Emerson Ralph Waldo. English traits. Leipzig, Tauchnitz, 1917, str. 255. M. 2·40.

Emerson Ralph Waldo. Über den Krieg. Deutsch v. Sophie v. Harbou. 2. Ausg. Zürich, Orell Füssli, 1916, str. 27. M. 0·50.

Epictetus. Dissertationes ab Arriano digestae rec. H. Schenkl. Accedunt fragmenta. Enchiridion ex rec. Schweighaeuseri. Gnomologiorum Epicteteorum reliquiae. Indices. Editio maior. Leipzig, Teubner, 1916, str. CXV. 740. M. 12.

Epictetus. Dissertationes ab Arriano digestae rec. H. Schenkl. Accedunt fragmenta. Enchiridion ex rec. Schweighaeuseri. Index nominum. Ed. minor. Leipzig, Teubner, 1916, str. III. 475. M. 6.

Epictète Manuel d' E. Traduction française par Fr. Thurot, accompagnée d'une introduction et revue par Ch. Thurot. Paris, Hachette, 1914, str. XXXII. 43. Fr. 1.

Epicure. Pensées. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro 23).

Epikur. Philosophie der Lebensfreude. Hg. v. Dr. H. Schmidt. 11.—15. Tausend. Leipzig, Kröner, (1918), str. VII. 107. M. 2.

Erasmus. Das Lob der Narrheit, aus dem Lateinischen. Berlin und Leipzig, 1781. Bey Georg Jacob Decker. München, Müller, 1918, str. VI. 207. M. 20.

Fechner Gustav Theodor. Ausgewählte Schriften. Hg. v. Dr. O. Richter. Neue (Titel-) Auflage. Berlin, Borngräber, 1918, str. VI. 235. M. 6·50.

Fechner Gustav Theodor. Das Büchlein vom Leben nach dem Tode. Mit einem Geleitwort v. Dr. Br. Wille und einem Bildnis Fechners v. Karl Bauer. Berlin, Hendel, (1920), str. 59. M. 1·25.

a

Fechner G. Th. Warum wird die Wurst schief zerschnitten? Leipzig, Barth, 1917, str. 24. M. 0·45.

Fichte Joh. Gottlieb. Vom ehrenvollen Frieden. Zum Beginn des 4. Kriegsjahres hg. v. H. Schulz. Halle, Niemeyer, 1917, str. 20. M. 0·50.

Fichte Joh. Gottlieb. Der geschlossene Handelsstaat. Ein philosophischer Entwurf als Probe einer künftig zu liefernden Politik. Neue, um wesentliche Stücke gekürzte Ausg. Leipzig, Insel-Verlag, 1917, str. 100. M. 0·80.

Fichte Joh. Gottlieb. Machiavell. Nebst e. Briefe Carls v. Clausewitz an Fichte. Krit. Ausg. v. Hans Schulz. Leipzig, Meiner, 1918, str. XXII. 65. M. 1·40.

Fichte Joh. Gottlieb. Inwiefern Macchiavellis Politik auch noch auf unsere Zeiten Anwendung habe. Eingel. u. hg. Prof. Dr. J. Hofmiller. Leipzig, Reclam, 1917, str. 85. M. 0·25.

Fichte Joh. Gottlieb. Der Patriotismus u. sein Gegenteil. Patriot. Dialogen. Nach. d. Hs. hrsg. v. Hans Schulz. Leipzig, Meiner, 1918, str. X. 61. M. 1·80.

Fichte Johann Gottlieb. Predigten. Hg. u. m. e. Einleitung: Fichte der Prediger versehen v. Dr. M. Runze. Leipzig, Meiner, 1918, str. V. 70. M. 3.

Fichte Johann Gottlieb. Reden an die deutsche Nation. (Neue Aufl.) Leipzig, Reclam, 1919, str. 255. M. 1.

Fichte Joh. Gottlieb. Zurückforderung der Denkfreiheit. Jena, Diederichs, 1916, str. 11. M. 10.

Galien. Traité des passions de l'âme et ses erreurs. Traduction française, publiée avec une introduction, des notes, un commentaire et un lexique par R. van der Elst. Paris, Delagrave, bez daty, str. 150.

Gerhardus Cremonensis zob. Agrippa von Nettesheim.

Gracianus. Handorakel und Kunst der Weltklugheit. Deutsch von Arthur Schopenhauer. 11.—15. Tausend. Hg. v. Dr. H. Schmidt. Leipzig, Kröner, (1918), str. 144. M. 2.

Hegel. Philosophie. Hg. v. Dr. K. P. Hasse. Berlin, Deutsche Bibliothek, 1917, str. 233. M. 1·50.

Hegel. Der Staat. Sonder-Abdruck aus „Grundlinien der Philosophie des Rechts". Leipzig, Meiner, (1918), str. 195—279. M. 1·50.

Hegel Georg Wilhelm Frdr. Vorlesungen über die Philosophie der Weltgeschichte. Vollst. neue Ausg. v. G. Lasson. 1. Bd.: Die Vernunft in der Geschichte. Einleitung in die Philosophie der Weltgeschichte. Auf Grund des aufbehaltenen handschriftlichen Materials neu hg. 1917, str. X. 264. M. 5·50. 2. Bd. (Schluss): Die orientalische Welt. Auf Grund des aufbehaltenen handschriftlichen Materials neu hg. 1919, str. XIV. 265—524. M. 12. Leipzig, Meiner.

Herbart J. Fr. Pädagogische Schriften. M. Einltg., Anmerkungen u. Registern sowie reichem bisher ungedrucktem Material aus H.'s Nachlass. Hg. v. Prof. Dr. O. Willmann u. Dr. Thdr. Fritzsch. 23.—25. Lfg. Osterwieck. Zickfeldt, 1916. M. 1·80.

b

Herder. Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit. Leipzig, Meiner, 1917. M. 1.

Hobbes Thomas. Grundzüge der Philosophie. 2. u. 3. Tl. Lehre vom Menschen und vom Bürger. Deutsch hg. v. M. Frischeisen-Köhler. Leipzig, Meiner, 1917, str. VI. 341. M. 7.

Jacobi. Die Hauptschriften zum Pantheismusstreit zwischen Jacobi und Mendelssohn. Hg. u. m. e. historisch-kritischen Einl. versehen v. H. Scholz. Berlin, Reuther & Reichard, 1916, str. CXXIX. 364. 22. M. 17·50.

Jamblichus. Theurgia of the Egyptian mysteries. Translated from the Greek by A. Wilder. Lo, Rider, str. 284. 7 S. 6 d.

Jatakam. Das Buch der Erzählungen aus früheren Existenzen Buddhas. Aus d. Pali übers. v. Dr. J. Dutoit. 31. Lfg. Leipzig, Radelli & Hille, 1916. M. 4.

Kant Immanuel. Sämtliche Werke in 6 Bdn. Hg. v. Felix Gross. Bd. 4.: Kleinere philosophische Schriften. Leipzig, Insel-Verlag, 1916, str. 863. M. 6.

Kant I. Werke. Hg. v. E. Cassirer. VII. Die Methaphysik der Sitten. Der Streit der Fakultäten. Hg. v. Dr. Benzion Kellermann. Berlin, Cassirer, 1917, str. XXIX. 468. M. 9.

Kant Immanuel. Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf. Hg. v. Fr. Kohler. Leipzig, Insel-Verlag, 1917, str. 102. M. 0·80.

Kant Immanuel. Grundlegung zur Metaphysik der Sitten. 4. m. d. 3. gleichlautende Aufl. Hg. v. K. Vorländer. Leipzig, Meiner, 1917, str. XXX. 102. M. 1·50.

Kant Immanuel. Ideen zu einer allgemeinen Geschichte in weltbürgerlicher Absicht. Leipzig, Meiner, 1917, str. 20. M. 0·50.

Kant Immanuel. Prolegomena zu einer jeden künftigen Metaphysik, die als Wissenschaft wird auftreten können. Hg. v. Karl Schulz (Neue Aufl.). Leipzig, Reclam, (1919), str. 230. M. 3.

Kant Immanuel. Kritik der Urteilskraft. Text der Ausgabe 1790 (A) mit Beifügung sämtlicher Abweichungen der Ausgabe 1793 (B) und 1799 (C). Hg. v. K. Kehrbach. (Neue Aufl.). Leipzig, Reclam, (1919), str. XXIX. 392. M. 4·50.

Kant Immanuel. Kritik der praktischen Vernunft. Hrsg u. m. Einleitg. sowie e. Personen- u. Sachregister versehen v. Karl Vorländer. 6. Aufl. Leipzig, Meiner, 1915, str. XLVII. 220. M. 2·80.

Kant Immanuel. Kritik der reinen Vernunft. Neu hg. v. Thdr. Valentiner. 11., m. d. 10. gleichlautende Aufl. Leipzig, Meiner, 1919, str. XI. 861. M. 5·50.

Kant Immanuel. Kritik der reinen Vernunft. Text der Ausgabe 1781. Beifügung sämtlicher Abweichungen der Ausgabe 1787. Hg. v. Dr. K. Kehrbach. 2., verbesserte Aufl. Leipzig, Reclam, (1919), str. XXVIII. 703. M. 6·25.

Kant Immanuel. Kritik der reinen Vernunft. Hg. v. Benno Erdmann. 6., revidierte Aufl. Ber-

a

lin, Vereinigung wissenschaftlicher Verleger, 1919, str. XI. 609. M. 12.

Kant Immanuel. Metaphysik der Sitten. 3. Aufl., hg. u. m. e. Einleitung sowie m. e. Personen- und Sachregister versehen v. K. Vorländer. Leipzig, Meiner, 1919, str. LI. 378. M. 9.

Kant Immanuel. Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft. Text der Ausgabe 1793 (A) mit Beifügung der Abweichungen der Ausgabe 1794 (B). Hg. v. K. Kehrbach. (Neue Aufl.). Leipzig, Reclam, (1919), str. XXXII. 220. M. 3.

Kant Immanuel. Der Streit der Fakultäten in 3 Abschnitten. Ausgabe 1798. Hg. v. K. Kehrbach. (Neue Aufl.). Leipzig, Reclam, (1919), str. 140. M. 2·25.

Kant. — Groß Felix Dr. Kant-Laienbrevier. Eine Darstellung der Kantischen Welt- und Lebensanschauung für die ungelehrten Gebildeten aus Kants Schriften, Briefen und mündlichen Äußerungen zusammengestellt. 3. Aufl. München, F. Bruckmann, 1916, str. 220. M. 2·80; geb. M. 3.

Kepler Johannes. Die Zusammenklänge der Welten. Neue Sternkunde. Auseinandersetzung mit dem Sternenherold. Schöpfungsgeheimnis in Weltentiefen. Hg. und übersetzt v. Otto J. Bryk. Jena, Diederichs, 1918, str. III. 368. M. 12.

Ketmia Vere. Compass der Weisen. Berlin und Leipzig, bey Christian Ulrich Ringmacher, 1799. Berlin, Barsdorf, 1920, str. 386. M. 13·20.

La Bruyère. Caractères. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro. 33).

La Bruyère. Charaktere. Neue deutsche Ausgabe in 2 Bdn. v. O. Flake. München, Müller, 1918, str. XV. 340; V. 303. Razem M. 45.

Lambert Joh. Heinr. Abhandlung vom Criterium veritatis, mit e. erläut. Vorwort aus d. Manuskript hrsg. v. Prof Dr. K. Bopp. Berlin, Reuther und Reichard, 1916, str. 64. M. 2·50.

Lambert Joh Heinr. Ueber die Methode, die Metaphysik, Theologie und Moral richtiger zu beweisen. Aus dem Ms. hg. v. Prof. Dr. K. Bopp. Berlin, Reuther und Reichard, 1918, str. 36. M. 1·60.

La Rochefoucauld. Reflexiones, Sentencias y Maximas morales. Precedidas de un retrato literario par M. Sainte-Beuve. Version castellana de M. Machado. Paris, Garnier frères, 1914, str. LXVII. 194.

Larochefoucald. Reflexionen. Sentenzen und Maximen über die Moral. München, Müller, 1917, str. 116. M. 4.

Leibniz G. W. Deutsche Schriften. Hg. v. Dr. Walther Schmied-Kowarzik. 1. Bd.: Muttersprache und völk. Gesinnung. 2. Bd.: Vaterland und Reichspolitik. Leipzig, Meiner, 1916, str. XL. 112; XXIII. 176. Razem M. 4.

Leibniz G. W. Abhandlung über die beste philosophische Ausdrucksweise. Ermannung an die Teutsche, ihren Verstand und Sprache besser zu üben. Unvorgreifliche Gedanken, betreffend Ausübung und Verbesserung der teutschen Sprache.

b

Hg. u. erl. v. P. Pietsch. Berlin, Allg. deutscher Sprachverein, 1916, str. IV. 108. M. 1.

Leibnitz. New essays concerning human understanding. Transl. by A. G. Langley. Chicago, London, Open Court Pub. Co., 1916, str. XIX. 861.

Leibniz G. W. Der allerchristlichste Kriegsgott. (Mars christianissimus). Eine Spottschrift wider Verächter des Völkerrechts aus d. J. 1683. Uebers. u. eingel. v. P. Ritter. Leipzig, Reclam, 1916, str. 65. M. 0·20.

Leibniz. Die Vernunftprinzipien der Natur und die Gnade. Die Monadologie. Sonder-Abdruck aus Leibniz' Hauptschriften zur Grundlegung der Philosophie. Leipzig, Meiner, (1918), str. 423—456. M. 1.

Locke John. Thoughts concerning education. A selection. Leipzig, Tauchnitz, (1918), str. 277—388. M. 0·90.

Lucianus. Ausgewählte Schriften hg. v. Frhr. v. Grotthuss. 2 Bände in 1 Band. (Neue Titelausgabe). Berlin, Borngräber, (1905), 1918, str. V. 264; 292. Razem M. 10.

Lucianus. Werke. Deutsch v. Dr. Thdr. Fischer. 7. Lfg. Der Hahn od. Traum d. Schusters Micyllus. — Ikaromenippus od. die Luftreise. — Die Lebensversteigerung od. d. Verkauf der philosophischen Sekten. 4. Aufl. Berlin-Schöneberg, Langenscheidt, 1917, str. 48. M. 0·35.

Lucianus. De Dea Syria. Przełożył (na język hiszpański) R. Cansinos-Assens. Madrid, Yagües, str. 145.

Lucian v. Samosata. Die Hetärengespräche. Uebertragen von Chr. M. Wieland u. Paul Hansmann. Berlin, Hyperion-Verlag, (1918), str. 119. M. 20.

Mach E. Die Analyse der Empfindungen und das Verhältnis des Physischen zum Psychischen. 7. Aufl. Jena, Fischer, 1918, str. XIII. 323. M. 9·80.

Mach Ernst. Erkenntnis und Irrtum. Skizzen zur Psychologie der Forschung. 3. durchges. Aufl. Leipzig, Barth, 1917, str. XIII. 483. M. 12.

Machiavelli. Gedanken. Ausgewählt und übersetzt v. E. Schaeffer. Leipzig, Insel-Verlag, (1918), str. 45. M. 1·10.

Marc-Aurèle. Pensées. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro. 19).

Marty Anton. Gesammelte Schriften. Hg. v. Josef Eisenmeier, Alfred Kastil, Oskar Kraus. 1. Bd. 1. Abt. Mit e. Lebensabriss und e. Bildnis. 2. Abt. Schriften zur genetischen Sprachphilosophie. Halle, Niemeyer, 1916, str. IX. 239; VIII. 321. M. 8; 11.

Marty Anton. Raum und Zeit. Aus d. Nachlasse d. Verf. hg. v. J. Eisenmeyer, A. Kastil, O. Kraus. Halle, Niemeyer, 1916. M. 10.

Mendelssohn Moses. Phädon oder Ueber die Unsterblichkeit der Seele. Neue Ausg. Leipzig, Reclam, 1916, str. 165. M. 0·40.

Mendelssohn zob. Jacobi.

Mill John Stuart. On liberty and the subjection of women. Leipzig, Tauchnitz, 1917, str. 311. M. 2·40.

a

Mill John Stuart. On liberty. Mit Anmerkungen zum Schulgebrauch hg. v. Prof. Wieckert. Bielefeld, Velhagen und Klasing, 1918, str. XXX. 119. 35. M. 1·56.

Montaigne. Principaux chapitres et extraits des „Essais", publiés avec des notices et des notes par A. Jeanroy. 6. edition. Paris, Hachette, 1914, str. XXXIV. 379.

Montaigne. Ausgewählte Schriften. (Neue Titel-Ausgabe). Berlin, Borngräber, (1909), 1918, str. V. 153. M. 6·50.

Montesquieu, Voltaire, Rousseau. Pages Choisies. 2. ed. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1916, str. 154. M. 2·40.

Nicolaus e Mirabilibus O. Pr. Abhandlung über die Prädestination. Nach dem Codex 1566 der Wiener Hofbibliothek hg. u. m. e. Anhang versehen v. Dr. C. J. Jellouschek. Wien, Mayer & Co., 1918, str. VIII. 59. M. 4·20.

Nietzsche Frdr. Werke. Neue Titelausgabe. I. Abteilung. I. Band. Die Geburt der Tragödie oder Griechentum und Pessimismus. (Unzeitgemässe Betrachtungen). Str. XIV. 608. M. 8. V. Band. Die fröhliche Wissenschaft („la gaya scienza"). Str. XII. 362. M. 6. Leipzig, Kröner, 1918.

Nietzsche Frdr. Werke. Neue Titelausgabe. I. Bd. Die Geburt der Tragödie. Aus dem Nachlass 1869—1873. 1918, str. XXXIII. 530. M. 4. VI. Bd. Die fröhliche Wissenschaft. Aus dem Nachlass 1871—1888. 1918, str. XXX. 440. M. 4. VII. Bd. Also sprach Zarathustra. Aus dem Nachlass 1882—1885. 1917, str. XXIX. 502. M. 4. Bd. VIII. Jenseits von Gut und Bose. Zur Genealogie der Moral. Aus dem Nachlass 1885—1886. 1918, str. XX. 506. Leipzig, Kröner.

Nietzsche Frdr. Werke. Taschen-Ausgabe. Bd. VII. Also sprach Zarathustra. Aus dem Nachlass 1882—1885. Str. XXIX. 502. Bd. IX. Der Wille zur Macht. Versuch einer Umwertung aller Werte. Aus dem Nachlass 1883/88. I. Neue Auflage. Str. XXXIII. 538. Bd. X. Der Wille zur Macht. Versuch einer Umwertung aller Werte. II. Fortsetzung. 1884/88. Götzendämmerung 1888. Der Antichrist 1888. Dionysios-Dithyramben 1888. (Neue Aufl.). Str. XXXVIII. 483. Leipzig, Kröner, (1918). Po M. 4.

Nietzsche Frdr. Werke. Klassiker-Ausgabe. Bd. I. str. VIII. 515. Bd. II. str. V. 441. Bd. III. str. V. 604. Bd. IV. str. VI. 567. Bd. V. str. VI. 410. Bd. VI. str. 478. Bd. VIII. str. V. 483. Bd. VIII. str. VI. 478. Ergänzungsband str. XVIII. 376. Leipzig, Kröner, (1919). Razem M. 46.

Nietzsche Frdr. Briefwechsel m. Franz Overbeck. Hg. v. Dr. Richard Oehler u. C. A. Bernouilli. Leipzig, Insel-Verlag, 1916, str. III. 475. M. 10.

Nietzsche Frdr. Menschliches, Allzumenschliches. Ein Buch für freie Geister. 2. Bd. 25. Taus. Leipzig, Kröner, 1916, str. 391. M. 7·50.

Nietzsche Frdr. Der Wille zur Macht. Eine Auslegung alles Geschehens. Neu ausgew. u. geordn. v. M. Brahn. Leipzig, Kröner, 1917, str. XVI. 376. M. 3·50.

b

Nietzsche Frdr. Die fröhliche Wissenschaft („la gaya scienza"). 21. Taus. Leipzig, Kröner, 1915, str. 375. M. 7·50.

Nietzsche Frdr. Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und keinen. 167.—168. Tausend. Leipzig, Kröner, 1918, str. XXV. 502. M. 6.

Nietzsche Frdr. Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen. 151.—156. Tausend. (Miniatur-Ausg.). Leipzig, Kröner, 1916, str. XXV. 502. M. 5.

Nietzsche Frdr. Also sprach Zarathustra. 180.—204. Tausend. Kriegsausgabe. Neue Aufl. Leipzig, Kröner, (1918), str. VI. 478. M. 3·50.

Nietzsche Frédéric. Le cas Wagner, suivi de Nietzsche contra Wagner. Traduits par H. Albert. Paris, „Mercure de France", 1914, str. 106. Fr. 1.

Paracelsus Des Theophrastus. Prophezeiungen vom deutschen Felsen, an welchem die Franzosen zerschellen. Nebst Karakteristik des französischen Volkes. Ausgew. nach den Werken des P. v. C. J. Glückselig. Lorch, Rohm, 1916, str. 16. M. 0·10.

Paracelsus Theophrastus v. Hohenheim. Sieben theologische Abhandlungen. Aus d. Hss. zum ersten Male veröffentl. u. übertr. v. W. Matthiessen. Leipzig, Vollrath, 1917, str. 39. M. 1.

Paradisus anime intelligentis. (Paradis der fornuftigen sele). Aus der Oxforder Hs. Cod. Laud. Misc. 479 nach E. Sievers' Abschrift hg. v. Ph. Strauch. Berlin, Weidmann, 1919, str. XL. 170. M. 14.

Pascal Blaise. Oeuvres publiées par L. Brunschvicg, P. Boutroux et F. Gazier. T. IV.: Depuis le Mémorial du 23. novembre 1654 jusqu' au miracle de la Sainte-Epine (fin mars 1656). T. V.: Depuis le 10. avril 1656 jusqu' à la fin de septembre 1656. Paris, Hachette, 1914, str. LXXXI. 362; 431. Po Fr. 7·50.

Pascal. Pensées. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro. 22).

Pascal. Prières et méditations. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro. 25).

Pascal. Gottesgedanken eines grossen Denkers. Zusammengestellt von F. Wagner. Stuttgart, Belser, 1917, str. 64. M. 1.

Pascal Blaise. Grösse und Nichtigkeit des Menschen. München, Georg Müller, 1918, str. 109. M. 13.

Pechamus Johannes. Quaestiones tractantes de anima. Quae nunc primum edidit notisque illustravit Dr. H. Spettmann. Münster, Aschendorff, 1918, str. XXXVIII. 224. M. 11·60.

Petrus Abanensis zob. Agrippa v. Nettesheim.

Philodemus. Über die Götter. 1. Buch. Griech. Text u. Erläut. Hg. v. H. Diels. Berlin, kgl. Akad. d. Wiss., 1916, str. 104. M. 4·50.

Philodemus. Ueber die Götter. I. Griechischer Text. Hg. v. H. Diels. Berlin, Kgl. Akad. d. Wiss., 1917, str. 69. M. 3·50.

a

Philodemus. Ueber die Götter. III. B. 2 Erläuterungen des Textes v. H. Diels. Berlin, Kgl. Akad. d. Wiss., 1917. M. 4.

Pictorius von Willingen zob. Agrippa von Nettesheim.

Platon. Ausgewählte Dialoge. Erklärt v. Dr. H. Petersen. I. Tl. Apologie. Kriton. Nebst Abschnitten aus anderen Schriften. 3. Aufl. Text. (u. Anmerkungen). Berlin, Weidmann, 1919, str. VII. 112. M. 3·20.

Platon. Gesetze. 10. Buch. Sonder-Abdruck aus Platons Gesetzen. Leipzig, Meiner, (1918), str. 396—438. M. 1.

Plato. De republica. Ed. J. Adam. Text, critical notes. New Collation of Parisinus A. Cambridge, University Press, 1916. 4 S. 6 d.

Plato. Symposion. Ed. Karl Schmelzer, Chr. Harder. 2. Aufl. Berlin, Weidmann, 1915, str. 208. M. 2·20.

Plato. Symposion. Ed. Fr. Novotny. Praga, Laichter, 1915, str. 96. K. 1.

Platon. Le banquet ou de l'amour. Traduction intégrale et nouvelle suivie des commentaires de Plotin sur l'Amour avec avant-propos, prolégomènes et notes par M. Meunier. Paris, Payot et Co., 1914, str. XX. 188. Fr. 3·50.

Platon. Phédon. Dialogue sur l'immortalité d'âme. Traduction française de F. Thurot, complétée avec celle de Dacier et publiée avec le texte grec par E. Sommer. Paris, Hachette, 1914, str. 199. Fr. 1·60.

Platone. Dialoghi. Vol. IV.: Eutidemo, Protagora, Gorgia, Menone, Ippia maggiore, Ippia minore, Ione, Menesseno, tradotti da F. Zambaldi. Bari, Laterza e figli, 1917, str. 322. L. 8.

Platone. Apologia di Socrate. Critone. Versione Italiana di Enrico Morpurgo. Milano, Istituto Editorale Italiano, 1917, str. 232.

Platone. Il Critone. Con note italiane del prof. C. Fumagalli. 4. edizione. Milano, Roma, Napoli, Società ed. Dante Alighieri, di Albrighi, Segati e C., 1917, str. 45. L. 0·50.

Platone. Eutifrone. Versione Italiana, proemio, sommario e note di Enrico Morpurgo. Milano, Istituto Editorale Italiano, 1917, str. 232.

Platone. Lachete o della fortezza: dialogo morale. Saggio d'interpretazione e di versione, di A. Gnesotto. Padova, 1916, str. 50.

Platon. Charmides, Lysis. Menexenos. Uebersetzt und erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 168. M. 5.

Plato. Dialoge. Alkibiades der Erste. Alkibiades der Zweite. Uebers. u. erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 131—261. M. 4.

Platon. Dialoge Hippias I. u. II. Ion. Uebersetzt u. erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 130. M. 4.

Platon. Dialoge Laches und Eutyphron. Uebersetzt und erläutert v. G. Schneider. Hg. v. Benno v. Hagen. Leipzig, Meiner, 1918, str. VII. 112. M. 3·50.

Plato. Briefe. Uebersetzt und erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 154. M. 4·40.

b

Plato. Werke. 38. Lfg. Charmides. Deutsch v. Prog. W. Gaupp. 5. Aufl. Berlin-Schoneberg, Langenscheidt, 1917, str. 36. M. 0·35.

Platon. Dialog Euthydemos. Uebersetzt u. erläutert v. O. Apelt. Leipzig. Meiner, 1918, str. III. 107. M. 3.

Platon. Gesetze. Uebers. u. erläut. v. O. Apelt. Bd. I. II. Leipzig, Meiner, 1916, str. 159. 160. Razem M. 15.

Platon. Dialog Kratylos. Uebersetzt u. erlaäutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 158. M. 4·50.

Platon. Parmenides. Neu übersetzt u. erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1919, str. III. 162. M. 6·75.

Plato. Werke 5. Phädros. Deutsch v. Prof. Dr. K. v. Prantl. 1. Lfg.: Kap. 1—38. 7. Aufl. Berlin-Schöneberg, Langenscheidt, 1916, str. 48. M. 0·35.

Platon. Dialog Protagoras. Uebersetzt und erläutert v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1918, str. III. 147. M. 4.

Platon. Staat. In 4. Aufl. neu übers. u. erläut. sowie m. griechisch-deutschen u. deutsch-griechischen Wörterverzeichniss vers. v. O. Apelt. Leipzig, Meiner, 1916, str. XXXII. 568. M. 7·50.

Platon. Staat. Ins Deutsche übertr. v. K. Preisddanz. 3. u. 4. Taus. Jena, Diederichs, 1916, str. 449. M. 5.

Plutarco. Dell' educazione dei figliuoli, a cura di Hilda Montesi, Firenze, Sansoni, 1916, str. 87. L. 1·20.

Rousseau J. J. Oeuvres complètes. Tome II.: Emile ou de l'Education. Paris, Hachette, 1914, str. 457. Fr. 1·25.

Rousseau. Pages choisies. 2. éd. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1916, str. 50. M. 0·75.

Rousseau. Bekenntnisse. Nach der Uebersetzung von Levin Schücking neubearb. u. hg. v. K. Wolter u. H. Bretschneider. Leipzig, Bibliographisches Institut, 1916, str. 62. 382. 550. M. 5·50.

Rousseau. Menschen seid menschlich. Rousseau-Worte. Vorw. v. Fritz Gansberg. Leipzig, Voigtländer, 1917, str. 124. M. 1·60.

Ruskin John. Unto this last. Leipzig, Tauchnitz, 1916, str. III. 7—140. M. 0·90.

Ruskin John. Menschen untereinander. Auswahl und Uebersetzung von Maria Kühn. 111.—120. Tausend. Königstein, Langewiesche, 1919, str. 201. M. 2·45.

Ruysbroeck Giovanni. L'ornamento delle nozze spirituali. Traduzione e introduzione di D. Giuliotti. Lanciano, Carabba, 1917, str. X. 180. L. 1.

Rusbrock Giovanni, l'Ammirevole. L'ornamento delle nozze spirituali. Versione Italiana di A. de Stefani. Milano, Istituto Editoriale Italiano, 1917, str. 223.

Savonarola Girolamo. Sermoni e trattati. Milano, Istituto Editoriale Italiano, 1917, str. 290.

Schiller. Über Anmut und Würde. Leipzig, F. Meiner, 1917. M. 1.

a

Schleiermacher Frdr. Ueber die Bildung zur Religion. Jena, Diederichs, 1916, str. 15 M. 0·10.

Schleiermacher. Briefe Friedrich Schleiermachers an August Wilhelm Schlegel. Nach der Handschrift hg. v. Josefa Elstner u. mit einer Einleitung und Anmerkungen versehen v. E. Klingner. — Euphorion, 21. 4.

Schopenhauer Arthur. Sämmtliche Werke. Hg. v. J. Frauenstädt. 2. Aufl. Neue Ausgabe. Bd. I. str. VIII. 203; XV. 160; XVI. 93. 58. Bd. II. XXXVI. 633. Bd. III. str. VI. 743. Bd. IV. str. XXXII. 147. XLII. 276. Bd. V. str. XV. 532. Bd. VI. str. VI 696. Leipzig, Brockhaus, 1919. Razem M. 72.

Schopenhauer. Sämtliche Werke in 5 Bdn. 1. 2. Die Welt als Wille und Vorstellung. Hg. v. E. Grisebach. Str. 1462. 6.—8. Tausend, 1916; 9.—13. Tausend. 1919. 3. Kleinere Schriften. Hg. v. M. Brahn. Str. 779. 1916. 6.—10. Tausend, 1919. 4. 5. Parerga und Paralipomena: Kleine philosophische Schriften. Hg. v. H. Henning. Str. 580; 763, 1916. 6.—10. Tausend, 1919. Leipzig, Insel-Verlag. Razem M. 68.

Schopenhauer Arthur. Sämtliche Werke in 6 Bänden. Hg. v. E. Grisebach. Bd. IV. 2. hie und da berichtigter Abdruck. Parerga und Paralipomena: kleine philosophische Schriften. 1. Bd. Leipzig, Reclam, (1919), str. 554. M. 5·50.

Schopenhauer Arthur. Sämtliche Werke. Historisch-kritische Ausgabe nebst dem handschriftlichen Nachlass und den gesammelten Briefen hg. v. Otto Weiss. I. u. II. Bd. Die Welt als Wille und Vorstellung. Leipzig, Hesse und Becker, (1919), str. XXXII. 1075;, 1031. Razem M. 18.

Schopenhauer Arthur. Die Welt als Wille und Vorstellung. Hg. v. Julius Frauenstädt. 10. Aufl. Leipzig, Brockhaus, 1916, str. XXXVI. 633. VI. 743. M. 6.

Schopenhauer Arthur. Aphorismen zur Lebensweisheit. Vorwort v. M. Brahn. 17.—22. Tausend. Leipzig, Insel-Verlag, 1920, str. 240. M. 7·50.

Schopenhauer. Briefe, Aufzeichnungen, Gespräche. Eingeleitet u. ausgew. v. Paul Wiegler. Berlin, Ullstein & Co., 1916, str. 191. M. 0·50.

Schopenhauer - Mappe. 28 Textstücke aus nachgelassenen Handschriften in getreuer Nachbildung, ausgewählt u. eingeleitet v. Dr. Franz Mockrauer. München, Piper & Co., (1919), str. 32. M. 1·50.

Schopenhauer Arturo. Il mondo come volontà e rappresentazione. Traduzione di P. Savj-Lopez. Vol. II. Bari, Laterza e figli, 1916, str. 313. L. 7.

Seneca Lucius Aennaeus. Vom glückseligen Leben. Hg. v. Dr. H. Schmidt. Neue Ausgabe. Leipzig, Kröner, 1918, str. VIII. 192. M. 2.

Sesto Empirico. Delle istituzioni pirroniane: libri tre, tradotti per la prima volta in italiano da St. Bissolatti. 2. edizione a cura di G. Rensi. Con prefazione e appendice (Il principio logico del ascetismo) di L. Bissolatti. Firenze, succ. Le Monier, 1917, str. XXI. 414. L. 4.

b

Spencer Frdr. A. M. Human ideals. London, Fisher Unwin, 1917, str. VII. 280.

Spencer Erberto. Dell' educazione intelettuale, morale e fisica. Nuova traduzione dall' inglese con proemio sulla pedagogia e filosofia sintetica di E. Spencer, per il prof. A. Valdarnini. Il ristampa della 2. edizione reviduta e corretta. Torin, Paravia e C., 1916, str. XXIII. 178. L. 1·60.

Spencer Herbert. Die Erziehung in intellektueller, moralischer und physischer Hinsicht. Deutsch v. Dr. H. Schmidt. 11.—15. Tausend. Leipzig, Kröner, (1918), str. IV. 170. M. 2.

Spinoza.— Gebhardt Karl. Inedita Spinozana. Heidelberg, Winter, 1917.

Spinoza Baruch de. Ethik. Uebers. u. m. e. Einl. u. e. Register vers. v. O. Baensch. 8. m. d. 7. gleichlautende Aufl. Leipzig, Meiner, 1917, str. XXXI. 315. M. 3·40.

Spinoza—Brevier. Zusammengestellt u. m. e. Einleitung hg. v. Dr. Arthur Liebert. 2., mit veränderter Einleitung versehene Aufl. Leipzig, Meiner, 1918, str. XXXIV. 169. M. 4·80.

Spinoza. Briefwechsel und andere Dokumente. Ausgew. u. übertr. v. I. Bluwstein. Leipzig, Insel-Verlag, 1916, str. XXIII. 353. M. 5.

Taine H. De l'intelligence. Tome I. II. 13. édition. Paris, Hachette, 1914, str. 425; 500. Razem Fr. 7.

Tertullianus. Ausgewählte Schriften ins Deutsche übersetzt. 2. Bd. Apologetische, dogmatische und montanistische Schriften. Übers. u. m. Einleitungen versehen v. Prof. Dr. K. A. Heinr. Kellner. Durchgesehen u. hg. v. Prof. Dr. G. Esser. Kempten, Kösel, 1915, str. VI. 560. M. 5.

Theophrastus. Historia plantarum. Ed. Sir A. Fenton. Vol. I. II. Heinemann, 1916.

Theophrastus. Neue metereologische Fragmente, arabisch und deutsch. Hg. v. G. Bergsträsser. Mit Zusätzen v. Fr. Boll. München, 1918, str. 30. M. 1·30.

Thomas Hemerken a Kempis. Opera omnia. Voluminibus 7 ed. additoque volumine de vita et scriptis eius disputavit Michael Josephus Pohl. Vol. IV.: Hortulus rosarum. Vallis liliorum. Consolatio pauperum. Epitaphium monachorum. Vita boni monachi. Manuale parvulorum. Doctrinale iuvenum. Hospitale pauperum. Cantica. De solitudine et silentio. Epistulae. Freiburg i B., Herder, 1918, str. V. 692. M. 12.

Thomas Hemerken a Kempis. De imitatione Christi ll. IV. Ed. altera. Regensburg, Pustet, 1917, str. XXIV. 400. M. 2.

Thomas a Kempis. Vier Bücher von der Nachfolge Christi. Uebersetzt v. Dr. F. X. Müller. Düsseldorff, Schwann, (1919), str. VIII. 327. M. 15.

Thomas a Kempis. Das Buch von der Nachfolge Christi. Uebersetzt von Bischof J. M. Sailer, neu hg. v. Dr. Fr. Keller. 4. u. 5. Aufl., 1916. M. 1·80. — 9.—12. Aufl., (1919). M. 2. Freiburg i. B., Herder, str. XXIV. 536.

Tritheim von Spanheim zob. Agrippa von Nettesheim.

a

Xenophon. Memorabilia. Ed. P. Klimek. 3. Aufl. Münster, Aschendorff, 1915, str. 87. M. 0·90.

Xenophon. Memorabilien. Auswahl. Hg. v. P. Rösiger. 2. Auflage. Leipzig, Teubner, str. 106. M. 1.

Vauvenargues. Reflexions et maximes. 1917. Fr. 1·80. (Bibliothèque miniature, nro. 36).

Vauvenargues. Obras escogidas de V. con notas de Voltaire, Morellet, Suard, Fortia etc. Precedidas de un prologuo sobre la vita de V. por Suard. Version castellana de M. Machado. Paris, Garnier frères, 1914, str. XXXIX. 264.

Vico Giovan Battista. Autobiografia e lettere. Milano, Istituto Editiorale Italiano, 1917, str. 292.

Voltaire. Oeuvres complètes. Tome XXI. Commentaires sur Corneille. Tome XLII. XLIII. XLIV. Correspondance.— Paris, Hachette, 1914, str. 347; 423; 428; 443. Po Fr. 1·25.

Voltaire M. de. Mémoires pour servir a la vie de M. de V., écrits par lui-même. Paris, Conard, 1914, str. 211. Fr. 5.

Guttmann Jacob. Die religionsphilosophischen Lehren d. Isaak Abravanel. Breslau, M. und H. Marcus, 1916, str. XII. 116. M. 4·80.

Grabmann Martin Prof. Dr. Die Philosophia pauperum und ihr Verfasser Albert von Orlamünde. Ein Beitrag zur Geschichte des philosophischen Unterrichtes an den deutschen Stadtschulen des ausgehenden Mittelalters. Münster, Aschendorff, 1918, str. VIII. 56. M. 2.

Capelle W. Anaxagoras. (Schluss). — Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur, XLIII. 4. 5.

Lövy-Cleve Felix Dr. Die Philosophie des Anaxagoras. Versuch einer Rekonstruktion. Wien, Konegen, 1917, str. 111. M. 5.

Diels H. Ein neues Fragment aus Antiphons Buch über die Wahrheit. (Oxyrh. Pap. XI. n. 1364). Berlin, Kgl. Akad. d. Wiss., 1916. M. 0·50.

Zuccante G. Antistene. — Rivista filosofica, marzec-kwiecień, 1916.

Howald E. Das philosophiegeschichtliche Compendium des Areios Didymos. — Hermes, LV (1920). 1. str. 68—98.

Esdaile K. A. Portraits of Aristippus. — Journal of Hellenic studies, XXXIV (1914). str. 47—59.

Antoniadis E. Aristipp und die Kyrenaiker. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1916, str. 32. M. 2.

Newbold W. R. The spell of Aristoteles.— Educational Review, 1915.

Jez Cyril. Arystotelesowa krytyka teoryi idej. (Po czesku). Praga, 1916, str. 33. K. 2.

Campion J. L. Aristoteles und Phillis. — Modern Philology, German Section. P. II. XIII. 6.

Kaufmann Nicolas Prof. Dr. Elemente der aristotelischen Ontologie. Mit Berücksichtigung der Weiterbildung durch d. hl. Thomas v. Aquin und neuere Aristoteliker. 2. verb. Aufl. Luzern, Räber & Co., 1917, str. 174. M. 3.

b

Jackson H. On some pasages in the seventh book of the Eudemian ethics attribued to Aristoteles. Cambridge, University Press, 1916. 6 S.

Meister R. Aristoteles als ethischer Beurteiler des Krieges. — Neue Jahrbücher für klassische Philologie, XV. 10. str. 481—494.

Thalheim Th. Die aristotelischen Urkunden zur Geschichte der Vierhundert in Athen. — Hermes, LIII. 4.

Prickard A. O. Aristoteles on the art of poetry. London, Macmillan, 1916. 3 S. 6 d.

Tièche E. Der Dithyrambos in der Aristotelischen Kunstlehre. Bern, Wyss, 1917.

Meyer Hans Prof. Dr. Natur und Kunst bei Aristoteles. Ableitung und Bestimmung der Ursächlichkeitsfaktoren. Paderborn, Schöningh, 1919, str. VIII. 128. M. 9.

Davidson Thomas. Aristoteles and the ancient educational ideals. — Educational Review, 1916.

Endrös A. Die Gezeiten, Seiches und Strömungen bei Aristoteles und späteren Griechen. Society of Biblical Archeology. Proceedings. Transactions. London, 1915.

Grabmann Martin Prof. Dr. Forschungen über die lateinischen Aristoteles-Uebersetzungen des XIII. Jahrh. Münster, Aschendorff, 1916, str. XXVII. 270. IV. M. 9·40.

Radermacher L. Ein Nachhall des Aristoteles in römischer Kaiserzeit. — Wiener Studien, 38. 1.

Schröder William Frhr. v. Studien zu den deutschen Mystikern des XVII. Jahrh. I. Gottfried Arnold. Heidelberg, Winter, 1917, str. VIII. 119. M. 4.

Buonaiuti Ernesto. S. Agostino, Roma, 1917.

Barbieri Achille. La dottrina del filosofo s. Agostino. Pavia, 1917, str. 34.

Augustin. Berlin, Deutsche evang. Buch- und Traktatgesellsch., 1917, str. 27. M. 0·25.

Gerosa Pietro. Sant' Agostiono e la decadenza dell' impero romano. Torino, Libreria editrice internazionale, 1918.

Hessen Johs. Die Begründung der Erkenntnis nach dem hl. Augustinus. Münster, Aschendorff, 1916. str. XII. 118. M. 4·20.

Jülicher Ad. Augustinus und die Topik der Aretalogie. — Hermes, LIV (1919), 1. str. 94—103.

Peters J. Die Ehre nach der Lehre des hl. Augustinus. Paderborn, Schöningh, 1917, M. 3.

Mager Alois Dr. Die Staatsidee des Augustinus. München, Lentner, 1920, str. 15. M. 0·55.

Bickel Ernst. Das ascetische Ideal bei Ambrosius, Hieronymus u. Augustinus. Eine kulturgeschichtliche Studie. Leipzig, Teubner, 1916, str. 38. M. 1 50.

Grabmann Martin Prof. Dr. Die Grundgedanken des hl. Augustinus über Seele und Gott. In ihrer Gegenwartsbedeutung dargestellt. Köln, Bachem, 1916, str. 126. M. 2·20.

a

b

WIADOMOŚCI WYDAWNICZE.

Platona Eutyfron, Obrona Sokratesa, Kriton ukazały się w przekładzie Władysława Witwickiego, objaśnione i ilustrowane przez tłumacza, nakładem Książnicy Polskiej Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych (zob. Ruch fil. V. 6. str. 107 a). Jest to trzeci tom dzieł Platona w przekładzie prof. Witwickiego: pierwszy zawiera Ucztę (Lwów, B. Połoniecki, 1909), drugi — Fajdrosa (Lwów, Książnica Polska Tow. Naucz. Szkół Wyższych, 1918). „Książnica Polska“ zapowiada trzy dalsze tomy, z których jeden obejmie Hippiasza Mniejszego i Większego, drugi — Gorgiasza, trzeci — drugie wydanie Uczty.

Nauka Polska. Jej potrzeby, organizacya i rozwój. Ukazał się w Warszawie tom II. tak zatytułowanego Rocznika Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowem im. Dra Józefa Mianowskiego. obejmujący stron VII. i 676. Zawiera on — podobnie jak tom I. (zob. Ruch fil. IV. str. 264 a) — przeważnie rozprawy przedstawicieli poszczególnych nauk o ich potrzebach. Piszą więc — każdy o swojej specyalności: S. Mazurkiewicz, T. Banachiewicz, S. Niementowski, I. Mościcki i K. Kling, J. Smoleński, St. Pawłowski, St. Małkowski, A. Sujkowski, Wł. Szafer, E. Malinowski, J. Rostafiński, St. Maziarski, H. Hoyer, R. Nitsch, A. Wrzosek, J. Kostrzewski, K. Tymieniecki, Wł. Semkowicz, O. Halecki, E. Barwiński, Wł. Konopczyński, X. J. Fijałek i St. Zachorowski, M. Gumowski, A. Peretiatkowicz, St. Wróblewski, E. Till, J. Rutkowski, S. Moszczeński, St. Szober, A. Brückner, St. Witkowski, T. Kowalski, W. Bruchnalski, Wł. Podlacha, P. Bieńkowski, F. Kopera, J. K. Kochanowski, W. Rubczyński. Z. Mysłakowski, A. Karbowiak, K. Morawski. — Nadto zawiera tom II. Nauki Polskiej pięć rozpraw natury ogólniejszej (T. Godlewski, W sprawie projektów użycia funduszów na popieranie rozwoju nauki polskiej.— N. M., W sprawie oddziaływania profesora na studenta. — R. Minkiewicz, O niezależność nauki polskiej. — E. Kuntze, Potrzeby polskich bibliotek naukowych. — M. Gumowski, Muzealna polityka rządu). Numer zamykają Skorowidze imienne i rzeczowe, Sprostowanie do tomu I. i II. oraz Kronika następującej treści: Życie naukowe polskie na obczyźnie i na kresach. — Polskie instytucye i towarzystwa naukowe, powołane do życia w okresie wojennym. — Udział społeczeństwa w popieraniu nauki polskiej. — Udział rządu polskiego w popieraniu nauki. — Nagrody za prace naukowe. — Międzynarodowe organizacye naukowe. — Z życia nauki zagranicą. — Pomoce, udzielane przez Kasę im. Mianowskiego (1881/2—1918).

Il Giornale critico della filosofia italiana wychodzić zaczął pod redakcyą G. Gentilego. Prenumerata roczna wynosi L. 15.

Gregorianum. Kwartalnik pod tym tytułem, poświęcony badaniom teologicznym i filozoficznym, wydawać zaczęli w styczniu 1920 OO. Jezuici z Uniwersytetu Gregoryańskiego w Rzymie. Prenumerata roczna wynosi L. 25. Adres redakcyi i administracyi: Roma, Via del Seminario, 120.

Philosophische Mitteilungen. Monatsschrift zur Förderung philosophischer Bildung und Kultur. Taki jest tytuł miesięcznika, który wydawać zaczęła w kwietniu 1918 firma nakładowa F. Meiner w Lipsku. Wydawcą jest Dr. H. Hegenwald. Prenumerata roczna M. 8; numer pojedynczy — M. 0·80.

Zamierzone wydawnictwo dzieł filozofów średniowiecznych. Towarzystwo „Société d'histoire générale et comparée des philosophies médiévales“ zamierza przystąpić do wydawania dzieł filozofów średniowiecznych, przedewszystkiem dzieł podstawowych, a następnie dzieł rzadkich lub dotąd nieogłoszonych. Projektem tego wydawnictwa objęci są m. i.: Pseudoseneca, Lactantius, Pseudodionysius, Claudianus, Mamertus, Martianus. Św. Ambroży, Św. Augustyn, Macrobius, Boëtius, Cassiodorus; nadto niektórzy wielcy filozofowie w. XV. i XVI.

Pensiero Moderno. Pod tym tytułem zapowiedziała firma Valecchi wydawnictwo, którego redakcyę objął Ernst Codignola. Będzie to zbiór monografij — włoskich i tłumaczonych na język włoski — o charakterze ściśle naukowym. Pod prasą znajdują się już m. i. następujące prace: *A. Carlini,* Locke (2 tomy). *M. Casotti,* Sagio di una concezione idealista della storia. *E. Codignola,* G. G. Rousseau. *A. C. de Mieli,* La scienza, la filosofia e la vita. *G. de Ruggiero,* La scienza come esperienza assoluta, 2.-a edizione rifatta. *G. Gentile,* Giordano Bruno ed il pensiero del Rinascimento; Ricerche sulla filosofia del Rinascimento; Rosmini e Gioberti. *B. Varisco,* Magistra vitae. *G. Zuccante,* G. Stuart Mill e l'utilitarismo.

Wissenschaftliche Forschungsberichte. Taki jest tytuł wydawnictwa, które publikować zaczął Prof. Dr. Karol Hönn nakładem firmy Fr. A. Perthes w Gocie. Wydawnictwo to ma zapomocą szeregu monografij zdać sprawę z istotnych postępów poszczególnych nauk, dokonanych w ostatnich latach przed wojną i w czasie wojny a przez to umożliwić pracownikom naukowym, którzy zmuszeni byli przerwać swą pracę z powodu wypadków wojennych, powrót do zajęć naukowych. Uwzględniając wyniki badań we wszystkich krajach ma wydawnictwo powyższe przyczynić się zarazem do ponownego umiędzynarodowienia nauki. Tomiki, które dotychczas bądź ukazały się w druku bądź zostały zapowiedziane przez firmę nakładową, dotyczą filologii klasycznej i nowożytnej, historyi średniowiecznej, teologii ewangelickiej, pedagogiki i geografii. Projektowane dalsze tomiki uwzględnią prawdopodobnie i nauki filozoficzne. Cena poszczególnego tomika wynosi 4 do 5 marek niem.

Dzieła filozoficzne Adolfa Lassona zamierza wydać Dr. Bernard Karol Engel w Zehlendorf

(Wannseebahn), Postdamerstr. 47 i uprasza wszystkich, którzy posiadają przydatne do tego celu skrypta wykładów Lassona „Wstęp do filozofii", „Logika i teorya poznania", „Historya nowszej filozofii", o wypożyczenie mu ich na jakiś czas. Na żądanie gotów jest wydawca zakupić wymienione wyżej skrypta.

WYKŁADY, ODCZYTY, REFERATY.

Polska Akademia Umiejętności. Wydział historyczno-filozoficzny: Dnia 19. stycznia 1920 czł. Władysław Heinrich streścił swą pracę p. t.: O podmiotowości u Kartezyusza i sofistów. — Sekretarz przedstawił pracę Ks. K. Michalskiego p. t.: Prądy filozoficzne w Oksfordzie i Paryżu w XIV. w. — Dnia 16. lutego 1920 sekretarz przedstawił pracę Dra Ferdynanda Zweiga p. t.: Teorya wartości.

Dnia 29. maja 1920 odbyło się Publiczne Posiedzenie, na którem Prof. Leon Petrażycki wygłosił odczyt p. t. „O tak zwanej metodzie krytycznej i krytycyzmie w nowej filozofii i naukach humanistycznych".

Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Lwów). Na 203. posiedzeniu naukowem dnia 17. kwietnia 1920 Drka Bronisława Wójcikówna wygłosiła odczyt p. t: Analiza słuchania muzyki w świetle nauki o przedstawieniach tonów. Słuchanie muzyki nie jest biernem tylko doznawaniem wrażeń akustycznych, nie jest również przeżywaniem emocyonalnych jedynie stanów, które pod wpływem wrażeń tych budzą się w słuchaczu. Ani w pierwszym ani w drugim wypadku w świadomości słuchacza nie powstaje muzyka. Słuchanie muzyki, a więc: rozumienie jej, jest kompleksem wysoce rozwiniętych funkcyj intelektualnych, których treścią jest przedstawianie sobie stosunków między tonami. — Kompozycya muzyczna żyje w wyobraźni twórcy jako szereg powiązanych z sobą przedstawień. Realnie brzmiące dźwięki muzyczne są środkiem, który wywołać ma odpowiednie przedstawienia w wyobraźni słuchacza. O ile to nastąpi, słuchacz muzykę rozumie, czyli istotnie słyszy muzykę; w przeciwnym razie doznaje tylko wrażeń akustycznych i przeżywa pewne stany emocyonalne, które zazwyczaj nie mają nic wspólnego z muzyką. — Analizując odpowiedni przykład z literatury muzycznej, prelegentka wykazała, że słuchając muzyki przedstawiamy sobie pewne określone stosunki między tonami, oraz wykazała, w jaki sposób przedstawienia owe dochodzą do skutku. — Przedstawienia stosunków między tonami są różne zależnie od epoki, rasy, narodowości, a nawet indywidualności twórczej. Stąd różnice między dziełami muzycznemi różnych epok, ras, narodowości i twórców; stąd trudność nasza w rozumieniu muzyki dawnych epok, muzyki najnowszej, egzotycznej i prymitywnej, stąd łatwość w rozumieniu np. muzyki „swojskiej". Wykształcenie teoretyczne i historyczne zwiększa ilość naszych przedstawień i wpływa na wzmożenie się zdolności do tworzenia przedstawień nowych. Dlatego ma dla słuchacza nie mniejszą wartość, niż dla twórcy.— Nauka o przedstawieniach tonów, postępując drogą analizy — od dzieła sztuki ku elementom przedstawianych sobie przez słuchacza stosunków między tonami — otwiera nowe horyzonty dla psychologii i estetyki muzycznej w przeciwieństwie do fizyologii i dawnej psychologii muzyki, które postępując drogą syntezy — od dźwięku i współbrzmień, umyślnie do celów eksperymentu konstruowanych, ku dziełu sztuki — natknęły się wobec dzieł sztuki muzycznej na trudności nie do pokonania. (Autoreferat). — W dyskusyi zabierali głos pp. Ajdukiewicz, Chybiński, Czekanowski, Lilienfeld, Smolka, Treter, Twardowski i prelegentka.

Na 204. posiedzeniu naukowem dnia 1. maja 1920 Drka Daniela Gromska wygłosiła odczyt p. t. „Brentanowska argumentacya w sprawie przedmiotu powiedzeń egzystencyalnych". Na obronę — słusznej zdaniem prelegentki — tezy, że przedmiotem powiedzenia „A istnieje" jest nie „istnienie A", lecz „A" przytacza Brentano m. i. następujący argument: twierdzenie, że, uznając całość, uznaje się tem samem jej części, a odrzucając całość nie odrzuca się tem samem jej części, twierdzenie to, które daje się zastosować do przedmiotu powiedzeń kategorycznych, jako to „uczoność A", nie daje się zastosować do „istnienia A" pojętego jako przedmiot powiedzeń egzystencyalnych. Albowiem: uznając całość t. j. istnienie A, uznaje się wprawdzie tem samem część t. j. A, lecz — co nie zachodzi przy innych całościach i częściach — to uznanie części nie różni się niczem od uznania całości; na odwrót odrzucając całość t. j. istnienie A, odrzuca się tem samem część t. j. A. Stąd wniosek, że przedmiotem sądu „A istnieje" jest nie „istnienie A", lecz „A". — Prelegentka starała się wykazać że zarówno Brentanowskie trudności w stosowaniu twierdzenia o całości i częściach do całości „istnienie A" jakoteż dalsze — bądź rzeczywiście podniesione bądź mogące być podniesionemi — trudności stąd wynikające powstają nie z „jednoczłonowości" przedmiotu powiedzeń egzystencyalnych, lecz z przeoczonej przez Brentanę dwuznaczności wyrazów „uznawać" i „odrzucać". Przy konsekwentnem użyciu tych wyrazów trudności w stosowaniu twierdzenia o całości i częściach do całości „istnienie A" znikają. Można skonstruować cały szereg powiedzeń kategorycznych, w których z analogicznej jak przy „uznawaniu" i „odrzucaniu" dwuznaczności rodzą się trudności zupełnie analogiczne z Brentanowskiemi trudnościami przy uznawaniu i odrzucaniu istnienia. Wynika stąd, iż przytoczone przez Brentanę trudności, nie będąc cechą charakterystycsną powiedzeń egzystencyalnych, nie mogą być podstawą przyznawania im odrębnego stanowiska wśród innych powiedzeń — stanowiska,

a

które im się na podstawie innych racyj należy. (Autoreferat).

W dyskusyi zabierali głos pp. Ajdukiewicz, Bad, Gromski, Lilienfeld, Szumowski, Twardowski, Wolski i prelegentka.

Na 205. posiedzeniu naukowem dnia 22. maja 1920 p. Eugeniusz Kucharski wygłosił odczyt p. t. „Współczesna myśl francuska". W dyskusyi nad tym odczytem, który będzie drukowany w całości, zabierali głos pp. Łukasiewicz, Twardowski, Wołowicz i prelegent.

Konwersatoryum filozoficzne Młodzieży akademickiej (Lwów). 8. posiedzenie dnia 23. kwietnia 1920 p. Włodzimierz Chłędowski: O konstrukcyach logicznych sądu. — 9. posiedzenie dnia 7. maja 1920 p. Jan Kossonoga: O niektórych konsekwencyach egzystencyalnej interpretacyi sądów. — 10. posiedzenie dnia 21. maja 1920 p. Andrzej Prymon: O niedorzecznych wyrażeniach.

Polskie Towarzystwo psychologiczne (Warszawa). 179. posiedzenie naukowe dnia 13. stycznia 1919 Dr. Zielonka: Z psychologii uwagi. — 180. posiedzenie naukowe dnia 27. stycznia 1919 K. Lubecki: Religia w pierwszych fazach rozwoju. — 181. posiedzenie naukowe dnia 10. lutego 1919 Dr. Maryan Borowski: Rozróżnienie przedmiotów fizycznych, psychicznych, idealnych i urojonych. — 182. posiedzenie naukowe dnia 17. lutego 1919: Wieczór dyskusyjny na temat podstaw geometryi, zagajony przez Prof. S. Dicksteina. — 183. posiedzenie naukowe dnia 3. marca 1919 Dr Roman Ingarden: Warunki możliwości teoryi poznania. — 184. posiedzenie naukowe dnia 17. marca 1919 Dr. Leon Chwistek: O wielości rzeczywistości w życiu. — 185. posiedzenie naukowe dnia 24. marca 1919 S. Rudniański: Humanizm na przełomie XVIII. i XIX. stulecia. — 186. posiedzenie naukowe dnia 7. kwietnia 1919 Dr. Piotr Pręgowski: O istocie pojęć i sądów. — 187. posiedzenie naukowe dnia 14. kwietnia 1919 Dr. Tadeusz Jaroszyński: Postępy psychoterapii. — 188. posiedzenie naukowe dnia 12. maja 1919 S. Szober: Klasyfikacya znaczeniowa części mowy. — 189. posiedzenie naukowe dnia 19. maja 1919 Drka J. Kodisowa: Ernest Mach. — 190. posiedzenie naukowe dnia 26. maja 1919 Juliusz Tenner: O barwie głosu. — 191. posiedzenie naukowe dnia 2. czerwca 1919 Dr. Rafał Radziwiłłowicz: O nastawieniach przy spostrzeganiu zmysłowem. — 192. posiedzenie naukowe dnia 6. października 1919 Dr. Władysław Witwicki odczytał własny przekład Platonowego Hippiasza Mniejszego. — 193. posiedzenie naukowe dnia 13. października 1919 Dr. Albert Dryjski: Mózg, świadomość i podświadomość. — 194. posiedzenie naukowe dnia 20. października 1919 Zygmunt Kobrzyński: O teoryi typów Russella i relatywizacyi pojęć podstawowych. — 195. posiedzenie naukowe dnia 27. października 1919 Prof. Dr. Tadeusz Kotarbiński: Sztuka prowadzenia sporów według Arystotelesa. — 196. posiedzenie naukowe dnia 10. listopada 1919 Prof. Dr. Władysław Witwicki odczytał własny przekład Platonowego Hippiasza Większego. — 197. posiedzenie naukowe dnia 17. listopada 1919 i 199. posiedzenie naukowe dnia 1. grudnia 1919 Dr. Bolesław Gawecki: O prawach przyczynowych w fizyce. — 198. posiedzenie naukowe dnia 24. listopada Dr. Albert Dryjski: Teorye współczesne świadomości. — 200. posiedzenie naukowe dnia 15. grudnia 1919 Drka Wanda Łempicka: Psychologiczne podstawy ekspresyonizmu w sztuce. — 201. posiedzenie naukowe dnia 22. grudnia 1919 Prof. Dr. Władysław Witwicki odczytał własny przekład Platonowego Iona. — 202. posiedzenie naukowe dnia 5. stycznia 1920 Prof. Szyszkowski: Słowacki a Bergson. — 203. posiedzenie naukowe dnia 12. stycznia 1920 Prof. Dr. Jan Łukasiewicz: O modalności zdań. — 204. posiedzenie naukowe dnia 19. stycznia 1920 Dr. I. Halpern: Propedeutyka filozofii w szkole średniej. — 205. posiedzenie naukowe dnia 20. stycznia 1920 Z. Pronaszko: Ekspresyonizm w sztuce. — 206. posiedzenie naukowe dnia 26. stycznia 1920 Dr. Bychowski: O ślepocie niedochodzącej do uświadomienia. — 207. posiedzenie naukowe dnia 2. lutego 1920 L. Podstawski: O niektórych paradoksach matematycznych. — 208. posiedzenie naukowe dnia 9. lutego 1920 F. Kierski: Znaczenie propedeutyki filozofii w wychowaniu.— 209. i 210. posiedzenie naukowe dnia 16. i 17. lutego 1920 Prof. Dr. Władysław Witwicki odczytał własny przekład Platonowego Gorgiasza. — 211. posiedzenie naukowe dnia 23. lutego 1920 R. Minkiewicz: Znaczenie odkrycia polibolizmu nerwowego dla psychofizyologii i teoryi poznania.

b

Kurs dla kandydatów na lekarzy szkolnych urządzony w czasie od 4. maja do 3. lipca b. r. za inicyatywą Rady Szkolnej Krajowej przez Wydział lekarski Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie obejmuje m. i. następujące wykłady: Dr. A. Demianowski: Dziecko upośledzone i zaniedbane. Dyagnostyka stanu inteligencyi. Osobliwości okresu dojrzewania, 9 godzin. — Dr. K. Sośnicki: Zarys psychologii, 12 godzin.

Dr. Zagórski wygłosił na posiedzeniu naukowem Lwowskiego Towarzystwa lekarskiego dnia 18. października 1918 odczyt p. t. „Wojna a choroby umysłowe".

Prof. Dr. Leon Petrażycki wygłosił na rzecz Koła włosko-polskiego im. Leonarda da Vinci w auli Uniwersytetu warszawskiego dnia 9. maja b. r. odczyt p. t. „Co to jest filozofia?".

Dr. Bogumił Jasinowski wygłosił w warszawskiem Muzeum Pedagogicznem dnia 11. maja b. r. odczyt p. t. „Platon jako twórca idealizmu i wychowawca ludzkości".

Dr. Joachim Metallman wygłosił na posiedzeniu Koła Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych

w Mielcu dnia 7. marca b. r. odczyt p. t. „Zadania filozofii".

Mind Association, Tow. Arystotelesowe i Brytyjskie Tow. Psychologiczne odbyły wspólne zebrania w dniach 11.—14. lipca 1919. Na zebraniach tych odbyło się pięć dyskusyj na następujące tematy: 1) Czem są i co znaczą zdania? (zagaił Bertrand Russell); 2) Instynkt a nieświadomość; 3) Czy i w jakiem znaczeniu przestrzeń, czas i materya są ostatecznemi danemi nauki?; 4) Stosunek pomiędzy tem, co skończone, a nieskończonością; 5) Czy istnieje poznanie przez informacyę?

Filozofia w uniwersytetach polskich.

Półrocze letnie 1919/20:

I. Uniwersytet lwowski:

Prof. Dr. K. Twardowski: Sceptycyzm etyczny, 3 g. — Syllogistyka (wykład z ćwiczeniami), 1 g. — Ćwiczenia filozoficzne, jako przygotowanie do Seminaryum filozoficznego. Cz. II., 1 g. — Seminaryum filozoficzne. Lektura i interpretacye D. Hume'a „Badań dotyczących rozumu ludzkiego". Cz. II. Prace pisemne, 2 g.— Prace z zakresu psychologii eksperymentalnej, 4 g. — Prof. Dr. M. Wartenberg: Rozwój zagadnień substancyi i przyczynowości, 4 g. — Optymizm i pessymizm, 1 g. — Seminaryum filozoficzne. (Etyka Sp nozy, 2 g.

II. Uniwersytet krakowski:

Prof. Dr. Wł. Heinrich: Zagadnienia etyki, 5 g. — Seminaryum filozoficzne, 2 g. — Prof. Dr. W. Rubczyński: Powstanie i rozwój neoplatonizmu, (w połączeniu ze wspólną lekturą i egzegezą wybranych ustępów z Ennead Plotyna), 4 g. — Zarys dziejów estetyki, 2 g. — Seminaryum filozoficzne (z zakresu dziejów filozofii w Polsce), 2 g. — Proseminaryum filozoficzne (Porównywanie różnych „Wstępów do filozofii"), 2 g. — Prof. Dr. T. Garbowski: Materyalizm (historya i krytyka), 2 g. — Filozofia Kanta, 3 g. — Proseminaryum filozoficzne (obowiązkowe dla przyszłych członków Seminaryum): „Prolegomena" Kanta i referaty, 2 g. — Seminaryum filozoficzne: Zagadnienia filozofii krytycznej 2 g. — Prof. Dr. Śleszyński: Wstęp do metodologii matematyki, 2 g. — Doc. pryw. Dr. Wilkosz: Podstawy matematyki. Logiczne podstawy geometryi. II. część: metryka i geometrya analityczna, 6 g. — Prof. Dr. E. Krzymuski (na wydziale prawa i administracyi): Historya filozofii prawa, 4 g. — Prof. Dr. Wachholz (na tymże wydziale): Psychopatologia sądowa, 4 g. — Prof. Dr. Wł. Szumowski (na wydziale lekarskim): Filozofia medycyny ze szczególnem uwzględnieniem logiki, 2 g. — Seminaryum, 1 g.

III. Uniwersytet warszawski:

Prof. Dr. T. Kotarbiński: Metodologia Franciszka Bacona (Wykład połączony z ćwiczeniami), 3 g. — Kurs logiki eksperymentalnej (sposobem konwersacyjnym), (z obowiązkowem odrabianiem ćwiczeń), 2 g. — Seminaryum filozoficzne: I. Oddział niższy: Czytanie rozdziałów z „Logiki" Milla, tyczących się zasad indukcyi, 2 g. co dwa tygodnie. — II. Oddział wyższy: Czytanie kursoryczne rozprawy Arystotelesa „O odprawach sofistycznych" (tylko dla czytających po grecku), 2 g. — Prof. Dr. Wł. Witwicki: Psychologia, 3 g. — Lektura „Fajdrosa" Platona, 2 g. — Ćwiczenia psychologiczne, 2 g. — Prof. Dr. K. Appel: Psychologia mowy, 3 g. — Seminaryum z psychologii mowy, 1 g. — Prof. Dr. L. Petrażycki (na wydziale prawa i nauk politycznych): Socyologia, 2 g. — Teorya prawa i moralności, 2 g. — Zast. prof. Dr. E. Jarra (na tymże wydziale): Filozofia prawa, 4 g. — Ćwiczenia z encyklopedyi prawa, 2 g.

IV. Uniwersytet poznański:

Prof. Dr. M. Sobeski: Historya filozofii średniowiecznej, 4 g. — Seminaryum filozoficzne, 2 g. — Prof. Dr. Żółtowski: Filozofia Kanta (jako teorya poznania, etyka, estetyka i teleologia), 4 g. — Prof. Dr. S. Błachowski: Życie psychiczne a system nerwowy, 2 g. — Psychologiczne podstawy dydaktyki, 1 g. — Psychologia objawów woli, 1 g. — Ćwiczenia psychologiczne, 2 g. — Prof. Dr. Fl. Znaniecki: Kierunek socyologiczny w filozofii współczesnej, 2 g. — Filozofia społeczna, 2 g. — Ćwiczenia z filozofii społecznej, 2 g. — Doc. pryw. Drka L. Dobrzyńska-Rybicka: Wstęp do filozofii (Etyka), 2 g. — Dr. W. M. Kozłowski: Nauka o sądzie i wnioskowaniu, 3 g. — Historya filozofii i myśli naukowej współczesnej (od r. 1830), 2 g. — Ćwiczenia z logiki, 1 g. — Seminaryum z logiki i dziedzin pokrewnych, 1 g. — Prof. Dr. A. Peretiatkowicz (na wydziale prawa i nauk ekonomiczno-politycznych): Historya filozofii prawa (ze szczególnem uwzględnieniem doktryn politycznych, 3 g. — Seminaryum z filozofii społecznej (Rousseau „Umowa społeczna"), 1 g.

V. Uniwersytet wileński:

Prof. Dr. W. Lutosławski: Historya filozofii średniowiecznej i nowożytnej, 2 g. — Metafizyka (cz. II.), 2 g. — Seminaryum filozoficzne: Ojcze nasz Cieszkowskiego, 2 g. — Prof. Dr. Wł. Szyłkarski: Historya filozofii greckiej. Cz. I.: Filozofowie przed Sokratesem, 3 g. — Filozofia Mickiewicza i Słowackiego, 2 g. — Ćwiczenia seminaryjne z zakresu filozofii greckiej, 2 g. — Prof. Dr. Wł. Tatarkiewicz: Estetyka (część ogólna), 2 g — Elementy logiki, 2 g. — Seminaryum filozoficzne: Filozofia w szkole średniej, 2 g.

ORGANIZACYE.

Studyum Psychologiczne przy Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie powstało z początkiem r. akad. 1919/20. Zadaniem jego jest: a) wytworzenie ogniska studyów i badań w dziedzinie psychologii; b) przygotowanie zawodo-

wych psychologów; c) uzupełnienie wykształcenia osób interesujących się psychologią. W celu wykonania tych zadań Studyum 1. prowadzi programowe wykłady, ćwiczenia i seminarya; 2. urządza luźne cykle wykładów i odczyty; 3. posiada i pomnaża bibliotekę i pracownię; 4. wydaje drukiem prace z dziedziny psychologii. Program wykładów jest trzyletni; w r. bieżącym uruchomiony został I. rok studyów, którego program obejmuje następujące wykłady: Psychologia, Biologia, Anatomia człowieka, Fizyologia, Fizyka, Chemia, Logika, Wstęp do filozofii; nadto Ćwiczenia praktyczne z psychologii. — Słuchacze dzielą się na rzeczywistych i wolnych.

Instytut Mesyaniczny powstał w Warszawie w jesieni 1919. Założycielami i członkami Zarządu Instytutu są pp.: Michał Czajkowski, Paulin Chomicz, Józef Jankowski, Wacław Bojomir Mutermilch, Wacław Rymarkiewicz. Celem Instytutu jest — wedle brzmienia statutu — „stać się ośrodkiem niezależnej myśli polskiej i przyczyniać się do intelektualnego i duchowego pojednania ludzkości na zasadach przez filozofię polską wskazanych". Bliższych informacyj dotyczących Instytutu udziela Redakcya „Odezwy" (Warszawa, Zielna 22, m. 6) i p. Józef Jankowski (Warszawa, Polna 32).

Dwuletni kurs pedagogiczny dla nauczycieli pedagogiki otwarty został w lutym 1920 w Państwowym Instytucie Pedagogicznym w Warszawie. Uczestnikami kursu mogą być osoby, mające ukończonych 6 semestrów uznanej przez Rząd szkoły wyższej lub specyalne polecenie właściwej Sekcyi W. R. i O. P. Program kursu obejmuje m. i. historyę filozofii i logikę, psychologię ogólną, psychologię i pedagogikę eksperymentalną. Wykładają Dr. Tadeusz Jaroszyński, Dra Józefa Joteyko, Dr. Tadeusz Kotarbiński, Bohdan Nawroczyński.

Międzynarodowa Rada Badań naukowych (Conseil International de recherches) zawiązana została na Zgromadzeniu konstytuującem w Brukseli w dniach 18.—28. lipca 1919. Zadaniem jej jest: 1) koordynować działalność międzynarodową w rozmaitych dziedzinach nauki i jej zastosowań; 2) powoływać do życia związki (unions) międzynarodowe, mające na celu pracę nad postępem nauki; 3) zwracać międzynarodową pracę naukową ku kwestyom, któremi nie zajęło się dotąd żadno z istniejących zrzeszeń naukowych; 4) wchodzić w stosunki z rządami państw reprezentowanych w Radzie w celu zalecania pewnych badań naukowych. — Agendami Rady kieruje Walne Zgromadzenie, które zbiera się co trzy lata, pomiędzy jednem zaś a drugiem Walnem Zgromadzeniem — Komitet wykonawczy, w skład którego weszli obecnie: profesorowie E. Picard, G. E. Hall, V. Volterra, G. Lecointe i Dr. A. Schuster. — Zgromadzenie konstytuujące powołało do życia szereg Związków międzynarodowych, jako to związek astronomii, geodezyi i geografii, meteorologii, seismologii, matematyki, chemii, biologii. Do udziału w Radzie zaproszono — oprócz pństw koalicyjnych — także państwa neutralne. Delegatem Polskiej Akademii Umiejętności na Zgromadzenie konstytuujące był Prof. Wł. Natanson.

Międzynarodowy Związek Akademij (Union académique internationale) założony został w dniach 15.—18. października 1919 przez Zjazd przedstawicieli akademij naukowych państw sprzymierzonych i neutralnych w celu wspólnych przedsięwzięć i wzajemnego popierania prac z zakresu nauk humanistycznych. Siedzibą Związku została Bruksela, gdzie urzędować będzie stałe biuro administracyjne. Raz w roku odbywać się będą Zjazdy. Zadania swe spełniać ma Związek zapomocą badań i publikacyj zbiorowych z dziedziny nauk filozoficznych, filologicznych, historycznych, moralnych i społecznych. Każda akademia, należąca do Związku, może przedkładać wnioski, dotyczące przyszłego programu pracy. Wnioski takie przedłożyli m. i. także delegaci Polskiej Akademii Umiejętności, profesorowie: K. Morawski i J. Rozwadowski.

Instytut kultury filozoficzno-religijnej (Istituto di coltura filosofica e religiosa) powstał w r. 1919 w uniwersytecie Gregoryańskim w Rzymie. Zadaniem jego jest rozszerzanie i krzewienie katolickiego na świat poglądu, pogłębianie wykształcenia religijnego wśród młodzieży szkół wyższych i wśród inteligencyi. W r. 1919/20 odbyło się w Instytucie pięć kursów: filozoficzny, na którym O. Monaco T. J. wykładał antropologię, a Cezar Goretti-Monati T. J. o suggestyi, apologetyczny, biblijny, historyczny i społeczny, na którym Artur Vermeersch T. J. wykładał o etycznych podstawach prawa społecznego.

ZJAZDY.

Pierwszy Zjazd polski, poświęcony zagadnieniom organizacyi i rozwoju nauki odbył się w Warszawie w dniach 7.—10. kwietnia 1920. Program obrad obejmywał m. i. następujące odczyty: Prof. J. Rozwadowski, Nauka a życie (odczyt wstępny). — Prof. T. Kotarbiński, Nauka a oświata. — Prof. Wł. Witwicki, Nauka a sztuka.

Zjazd członków Tow. im. Schopenhauera został zwołany na 22.—25. maja do Drezna. Program Zjazdu obejmywał m. i. następujące odczyty: Lipsius: Pesymizm a socyalizm. — Francé: Schopenhauer a nowsze przyrodoznawstwo. — Mockrauer· Poznający podmiot w pierwszych rozdziałach „Świata jako wola i przedstawienie". — Zint: Schopenhauerowska teorya podwójnej świadomości. — Taub: Pfitznera Palestrina i początki sztuki. — Ze Zjazdem połączone były zwiedzanie miasta, przedstawienia teatralne, wycieczki, zebrania towarzyskie.

KONKURSY.

Redakcya Przeglądu filozoficznego ogłasza w ostatnim numerze (XXII. 3.) dwa konkursy

a

filozoficzne, jeden na temat przedmiotów ogólnych, drugi na dowolny temat z historyi filozofii życiowej; termin obu konkursów: 15. czerwca 1921.

1. Punkt ciężkości w opracowaniu pierwszego tematu nie powinien leżeć w historycznem przedstawieniu rozwoju zagadnień związanem z pojęciem przedmiotów ogólnych (uniwersalia). Autor ma dać oparte na znajomości historyi i literatury przedmiotu zwięzłe ujęcie zagadnień oraz próbę ich rozwiązania.

2. Przy opracowaniu tematu drugiego należy krótko określić, co autor rozumie przez filozofię życiową (biotechnikę, mądrość życiową), a następnie przedstawić historycznie i podać analizę poglądów należących do tego działu filozofii, przyczem można się ograniczyć do opracowania jakiegoś kierunku lub typu tych poglądów, lub do pewnej epoki, lub do pewnego zagadnienia, lub też do poglądów jednego z wybitniejszych pisarzy.

Prace konkursowe winny obejmywać 2 do 4 arkuszy druku i winny być nadesłane Redakcyi w przepisanym terminie przynajmniej w dwóch czytelnych egzemplarzach, zaopatrzonych godłem. W dołączonej do rozprawy kopercie zapieczętowanej należy podać godło, nazwisko i adres autora.

Sąd konkursowy tworzyć będą dla prac na temat pierwszy: Prof. Dr. Kazimierz Twardowski (Lwów), Prof. Dr. Jan Łukasiewicz (Warszawa) i Prof. Dr. Stanisław Leśniewski (Warszawa); dla prac na temat drugi: Prof. Dr. Witołd Rubczyński (Kraków), Prof. Dr. Tadeusz Kotarbiński (Warszawa) i Prof. Dr. Władysław Tatarkiewicz (Wilno). Rozstrzygnięcie nastąpi większością głosów. Redaktor Przeglądu filozoficznego weźmie udział w obu sądach w charakterze zastępcy. Poza wypadkami koniecznego zastąpienia któregoś z wymienionych sędziów głos jego będzie liczony także w razie rozstrzelenia się głosów.

Nagrody konkursowe wynoszą razem 20.000 M. i rozdzielone będą wedle uznania obu sądów. — Redakcya Przeglądu filozoficznego zastrzega sobie prawo druku ropraw konkursowych w swojem piśmie.

Konkurs filozoficzny dla studentów Uniwersytetu. Uczniowie Prof. Dra K. Twardowskiego, biorący udział w kierowanych przezeń ćwiczeniach, zebrali wśród siebie z okazyi jego tegorocznych imienin kwotę 500 koron i wręczyli ją Prof. Twardowskiemu z prośbą, by przeznaczył ją na cel, który uzna za stosowny. Prof. Twardowski, dodawszy do tego daru od siebie również 500 koron, postanowił przeznaczyć całą powstałą w ten sposób kwotę na nagrodę za pracę filozoficzną i rozpisać w tym celu konkurs, w którym będą mogli brać udział wyłącznie studenci, poświęcający się studyum filozofii w jednym z polskich Uniwersytetów państwowych. Tematy prac konkursowych (jeden z logiki, drugi z psychologii) oraz szczegółowe warunki konkursu będą podane do wiadomości

b

w „Ruchu filozoficznym", skoro młodzież akademicka, stojąca obecnie pod bronią, będzie mogła powrócić do pracy naukowej. Kwota 1000 kor. czyli 700 Mp. została tymczasem złożona w Gal. Kasie oszczędności (Nr. książeczki 25.263). Może przyjaciele kształcącej się Młodzieży zechcą ją zaokrąglić do wysokości 1000 Mp.?

WIADOMOŚCI OSOBISTE.

Prof. Dr. Kazimierz Twardowski nie przyjął powołania na katedrę filozofii w Uniwersytecie warszawskim, zaofiarowaną mu przez Wydział filozoficzny tegoż Uniwersytetu w grudniu 1919.

Dr. Jan Łukasiewicz, docent prywatny filozofii z tytułem nadzw. profesora w Uniwersytecie lwowskim, wykładający w latach 1915—1918 filozofię w Uniwersytecie warszawskim, od 20. stycznia do 12. grudnia 1919 minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego, został postanowieniem Naczelnika Państwa z dnia 31. stycznia 1920 mianowany zwyczajnym profesorem filozofii w Uniwersytecie warszawskim.

Dr. Władysław Heinrich, zw. profesor filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim, został w listopadzie 1919 wybrany członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności.

Dr. Witołd Rubczyński, zw. profesor filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim, został w maju 1920 wybrany członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności.

Dr. Wincenty Lutosławski bawił w chwili wybuchu wojny w Chateau Barby pod Bonneville w Sabaudyi, gdzie w r. 1913 założył „Kuźnicę". Przebywał tam z małemi przerwami przez cały czas wojny, mając przy sobie około 10 osób. Razem w latach 1913—1919 dawała „Kuźnica" przytułek na czas krótszy lub dłuższy 50 osobom, prawie wyłącznie Polakom i Polkom. W latach 1912—1916 wykładał Dr. Lutosławski w Uniwersytecie genewskim metafizykę i filozofię historyi, w r. 1917 przyjął udział w tworzeniu wojska polskiego pod kierunkiem jenerała Archinarda. W czasie wojny pisywał często w Dzienniku Związkowym, wychodzącym w Chicago, oraz w wielu pismach francuskich i angielskich. W r. 1919 przebywał w Paryżu, biorąc od lutego do października udział w pracach Polskiego Biura kongresowego; pozatem wygłaszał liczne wykłady i odczyty, m. i. wykładał w Sorbonnie teoryę woli, w Akademii nauk moralnych i politycznych miał 17. maja odczyt o Świadomości narodowej i Lidze narodów; wygłosił też kilka wykładów treści religijnej dla uczni fakultetu teologicznego protestanckiego. — W październiku 1919 został powołany w charakterze profesora nadzwyczajnego na katedrę logiki i metafizyki do Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Przed przyjazdem do Wilna miał wykłady publiczne o wojnie wszechświatowej w Radomiu i Poznaniu, gdzie wykładał też na zjeździe instruktorów wojskowych. W Wilnie zaś wygła-

a

szał poza działalnością uniwersytecką wykłady na kursach plebiscytowych i dla oficerów frontu litewskiego. Postanowieniem Naczelnika Państwa z 21. kwietnia 1920 został mianowany zwyczajnym profesorem filozofii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Dr. Władysław Tatarkiewicz (zob. Ruch filozoficzny V. str. 23 b, str. 61 b i 62 a) został postanowieniem Naczelnika Państwa z 22. kwietnia 1920 mianowany nadzwyczajnym profesorem filozofii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Dr. Rudolf Eucken, zwyczajny profesor filozofii w uniwersytecie jenajskim, przeszedł w r. 1920 w stan spoczynku.

NEKROLOGIA.

Dr. Władysław Franciszek Henryk Horodyski, zastępca profesora filozofii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, docent prywatny filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, bibliotekarz Biblioteki Jagiellońskiej, członek Komisyi do badania historyi filozofii w Polsce przy Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, współpracownik Ruchu filozoficznego, zmarł w Wilnie, dnia 28. stycznia 1920, przeżywszy lat 35. Ogłosił drukiem m. i.: Pojęcie stosunku przyczynowego. Warszawa, 1909 ; 2. wyd. 1912. Idea a życie. Przegląd narodowy, 1911. — Józef Gołuchowski, filozof-romantyk. Przegląd Polski 1912. — Polska filozofia romantyczna a mesyanizm. Biblioteka warszawska 1912. — Cywilizacya i życie. (Teorya E. Majewskiego). Warszawa, 1912. — Bronisław Trentowski. Przewodnik naukowy i literacki 1912. — Ze spadku rękopiśmiennego po Trentowskim. Przegląd narodowy, 1912. — Myśli i ideały polityczne Trentowskiego. Sfinks 1912. — Bronisław Trentowski. Przegląd Polski 1912 (I.), 1912 (II.), 1913, 1914 (III.). — Z życia filozofa. (Materyały rękopiśmiene do Trentowskiego). Część I. Kraków 1912—1914. — Bronisław Trentowski. 1808—1869. Kraków, 1913. — Z powodu monografii o Br. Trentowskim. Tygodnik Polski 1913. — O lojalność w krytyce. Krytyka 1913. — Filozofia wartości (życia). Tamże 1914. — Porecenzyjne uwagi. Tygodnik Polski 1914. — Z porównawczych zagadnień logiki objektywnej. Przegląd filozoficzny 1914. (Także w odbitce). — Średniowieczne źródła do filozofii mesyanizmu. (Eriugena — mistrz Eckhardt). Archiwum Komisyi do badania historyi filozofii w Polsce. I. 1. Kraków, 1914. (Także w odbitce). — Nowe głosy o filozofii Trentowskiego. Odpowiedź p. Skórskiemu. Przegląd filozoficzny, 1916. — O pracach zmarłego pojawiały się stale wzmianki w Sprawozdaniach z czynnośei i posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie oraz w jej Bulletin International, m. i.: Kantyzm Hoene-Wrońskiego. Sprawozdania XXI (1916). 3. — Filozofia Lamberta w stosunku do rozwoju poglądów Kanta oraz do Bakona. Tamże, 9. — Wydawnictwo materyałów rękopiśmiennych Trentowskiego

b

i materyałów do jego życia i twórczości. Tamże, XXII (1917). 10. — Hoene-Wroński's Philosophie des Absoluten. Bulletin, Classe d'histoire et de philosophie, 1916, 1.—7. — Lamberts Philosophie in ihren Beziehungen zu Kants Gedankenentwicklung und zu Bacon. Tamże, 8.—10.

Jerzy Lechalas, współpracownik „Revue de métaphysique et de morale“, zmarł w pierwszych miesiącach b. r. Ogłosił drukiem m. i.: Etudes sur l'espace et le temps. — Etudes esthétiques.

KSIĄŻKI NADESŁANE REDAKCYI.

Alexandrowicz Z. Skamandru fale i brzeg. Borysław, 1920.

Ćwikliński L. O wawrzynie doktorskim i poetyckim Klemensa Janickiego. Kraków, 1919.

Dąbkowski P. Dr. Palestra i księgi sądowe trembowelskie za czasów polskich. Lwów, 1920.

Dąbkowski P. Prof. Dr. Wykład wstępny z dawnego prawa prywatnego polskiego. Lwów, 1920.

Demianowski A. Dr. Psychopatologia stanów objętych przez ustawy karne nazwą utraty świadomości. Lwów.

Demianowski A. Dr. Badania eksperymentalne nad uwagą telegrafistów kolejowych jako przyczynek do psychologii życia gospodarczego. Lwów, 1920.

Dziennik urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P. Rzeczypospolitej Polskiej. II. 10/11. III. 1. 2.

Folkierski W. Ze studyów nad XVIII. w. Estetyka Shaftesbury'ego. Diderot a Shaftesbury. Kraków, 1920.

Halpern I. Dr. Systemat pedagogiczny Jana Śniadeckiego. Warszawa, 1920.

Kempistówna J. O analizie organizacyj społecznych. Warszawa, 1919.

Lilientalowa R. Święta żydowskie w przeszłości i teraźniejszości. Cz. III. Kraków, 1919.

Łucki A. Rozwój teoryi romantyzmu we Francyi. Kraków, 1919.

Machiavelli. Książę. — Fryderyk II., król pruski. Anti-Machiavel. Lwów-Warszawa, 1920.

Materyały i prace Komisyi językowej Akademii Umiejętności w Krakowie. Tom VII. Cz. 2. Kraków, 1920.

Nauka Polska. Jej potrzeby, organizacya i rozwój. Rocznik Kasy im. Mianowskiego. T. II. Warszawa, 1919.

Podlacha W. O przyszłość historyi sztuki. Warszawa, 1919.

Rousseau J. J. Umowa społeczna. Przełożył i objaśnił Dr. A. Peretiatkowicz. Wydanie 2. Poznań, 1920.

Sajdak J. De fragmento satyrico Oxyrh. Pap. VIII 1083 obsevationes aliquot. Posnaniae, 1920.

Skibniewski W. Zjawiska podświadomości. Warszawa.

Symbolae philologorum Posnaniensium. Editae cura Ludovici Ćwikliński. Posaniae, 1920.

Vrtel-Wierczyński St. Dr. O egzemplarzu obowiązkowym w Polsce i o bibliografii urzędowej. Lwów, 1920.

SPIS RZECZY: Kazimierz Twardowski: Co znaczy „fizyczny“? — Sprawozdania: Jarra E. Idea państwa u Platona i jej dzieje (Wł. Witwicki). — Claparède E. La psychologie de l'intelligence (K. Twardowski). — Łempicka W. Räumliche Farbenmischung auf der Netzhaut (S. Błachowski). — Polemika: O poznanie a priori (W. Wolski). — Przegląd czasopism: Przegląd filozoficzny. XXII (1919). 3. — Scientia, t. XXVII. Nr. XCVI. 4. — XCVIII. 6.; t. XXVIII. Nr. XCIX. 7. — Mind, 105.—107. — Revue de métaphysique et de morale, XXVII (1920). 2. — Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik, 165. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XI. — Zeitschrift für Psychologie, LXXIX. — Zapiski bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, odczyty, referaty. — Filozofia w uniwersytetach polskich. — Organizacye. — Zjazdy. — Konkursy. — Wiadomości osobiste. — Nekrologia. — Książki nadesłane Redakcyi. — Ogłoszenia.

Red. odpowiedzialny: Dr. M. Treter. I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.